Sevim Burak

Sahibinin Sesi

OYUN

YKY
Yapı Kredi
Yayınları

Sevim Burak (İstanbul, 29 Haziran 1931-İstanbul, 30 Aralık 1983) Alman Lisesi'nin orta bölümünden sonra çalışmaya başladı. Mankenlik yaptı, kendi açtığı modaevini yönetti. İki kez evlenip ayrıldı; ilk evliliğini yaptığı viyolonist Orhan Borar'dan oğlu A. Karaca, ikinci eşi ressam Ömer Uluç'tan kızı Elfe oldu. Ömer Uluç'la birlikte bir süre Nijerya'da yaşadı. İleri derecede seyreden kalp rahatsızlığı nedeniyle yattığı Haseki Hastanesi'nde öldü. *Yeni İstanbul* gazetesinde ilk kez hikâyesi yayımlandı. Daha sonra bazı hikâyeleri *Yenilik*, *Türk Dili* dergilerinde, *Ulus* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımlandı.

Yapıtları:

Hikâye: *Yanık Saraylar* (Türkiye Basımevi, İstanbul 1965; YKY, İstanbul 2004); *Afrika Dansı* (Adam Yayınları, İstanbul 1982; YKY, İstanbul, 2006) *Palyaço Ruşen*, Nisan Yayınları, İstanbul 1993.

Oyun: *Sahibinin Sesi* (Adam Yayınları, İstanbul 1982; YKY, İstanbul 2004), *Everest My Lord (İşte Baş İşte Gövde İşte Kanatlar)* (Adam Yayınları, İstanbul 1984; YKY, İstanbul 2006).

Anı-Mektup: *Mach I'dan Mektuplar*, Logos Yayınları, İstanbul 1990.

Roman: *Ford Mach I*, YKY, İstanbul 2003.

Sevim Burak'ın
YKY'deki kitapları:

Ford Mach I *(2003)*
Yanık Saraylar *(2004)*
Sahibinin Sesi *(2004)*
Everest My Lord - İşte Baş İşte Gövde İşte Kanatlar *(2006)*
Afrika Dansı *(2006)*

SEVİM BURAK

Sahibinin Sesi

Oyun

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 1984
Edebiyat - 577

Sahibinin Sesi / Sevim Burak

Kitap editörü: Filiz Özdem
Düzelti: Mahmure İleri

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mas Matbaacılık A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3 Kağıthane-İstanbul
Telefon: (0 212) 294 10 00 e-posta: info@masmat.com.tr
Sertifika No: 12055

1. baskı: Adam Yay., Ocak 1982
2. baskı: Nisan Yay., 1995
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ocak 2004
3. baskı: İstanbul, Şubat 2012
ISBN 978-975-08-0740-5

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2003
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

OYUN KİŞİLERİ

Bilal
Ziya Bey
Zembul
Baba
Bir Kadın Sesi
Kadın Sesi
İhtiyar Kadın Sesi
Kadın Sesleri
Melek
Anastasya
Şahende
1. Polis
2. Polis
Muzaffer Seza
Donna*
Nene
Dr. Jak
Doktor
Şükrü Bey
Bir Ses
Adam
Osman Sabri

* *Yanık Saraylar*'ın bütün baskılarında, "Ah Ya Rab Yehova" adlı öyküde Zembul'ün ablası Domna olarak geçen karakter, *Sahibinin Sesi*'nde yine Zembul'ün ablası Donna olarak, sayfa 65'te ise "sevgili halanız Dilenci Donna Hanım" olarak geçmektedir. *Sahibinin Sesi* yazar hayattayken yayımlandığı için, bu baskıda da böyle korunmuştur.
Sevim Burak'ın özgün yazımına müdahale edilmemiş; düzeltide, çelişkili kullanımlarda sık tekrarlananlar ve/veya doğru yazımlar esas alınarak uygulama yapılmıştır (Ed. N.)

I. PERDE

(Bilal Bey'in odası. 1930 yıllarında moda olan birkaç eşya ve antikalar. Çalışma masası, divan, ağır perdeler vb. Odanın bir antreyle dış kapıya açıldığı ve iki iç kapısı olduğu görülür. Bilal özentili ve süslü tavırlarla elinde bir dürbün dışarıyı gözetlemektedir. Yüzündeki ifade alaylı ve mübalağalıdır. Bir problemi çözmek istediğini göstermektedir.)

BİLAL *(dürbünü sağa sola çevirmekte, ayarlamaktadır. Birden kaşları çatılır.)*: Ziya Bey geliyor... Mösyö Verdu... Mahallemizdeki dulların gözdesi... *(Alaylı)* Mavi sakal.. Mavi Sakal... Ooo... Ooo... Ne görüyorum? Ebe Hanım... Pardon, Ebe Madam Anastasya...

Ziya Bey kapıyı açtı. İçeri girdi. Ebe Madam Anastasya da arkasından... Kapı kapandı... Gene bir şeyler dönüyor... Acaba ne? Akşama öğreniriz. *(Durur sonra dolaşmaya başlar, seyircilere anlatır, anlatım mesaj biçimindedir).* Zembul bu gece hastalandı. Bu sebepten sabah geç kalktım. Saatim durmuştu, iskeleye kadar inip saatimi ayar ettim. Sonra, kasap dükkânına uğrayarak yarım kilo kıyma, iki yüz elli gram kebaplık et aldım, eve geldim. Sonradan bir yere çıkmayıp evde istirahat etmekle vakit geçirdim. *(Esner)* Yarın, Fatih'e gidip Valide merhumun mezarını ziyaret edeceğim. Dün, Şahende ablamdan haber aldığıma göre günlerdir yağan şiddetli yağmurdan lahidin kapısı açılmış, içeriye sular dolmuş *(esner)*, bir serseri çocuk bularak içerisini süpürtmeli...

(Işık söner.)

(Gecenin geç bir saati. Bilal taht gibi bir koltukta oturmaktadır. Seyircilere dönüp o günün macerasını anlatır, daha doğrusu günün mesajını verir.)

BİLAL: Sabah 8.50 vapuru ile İstanbul'a geçip babamın evine gittim. Babam dün geceyi uykusuz geçirmiş; *(durur)* Valide merhumun mezarına da uğrayarak ziyaret ettikten sonra Fatih'ten bir tramvay alarak Beyoğlu'na çıktım. Taksim Bahçesi'nin sabah matinesine gittim. Memnun kalmadım. Program değişmemiş, artistler hep aynıydı. Macar Zozo Dalmas, Beyaz Rus Kemancılar... *(Kalkar, kravatını çözer.)* Gece, Novotni Bahçesi'ne uğradım, üç duble mezeyle birlikte rakı içtim, 100 kuruş verdim. *(Lambayı söndürür, karanlıkta dolaşır.)* Zembul bugün de hiç yataktan kalkmamış... Bahçeye çıkıp etrafı bir kolaçan etmeli... *(Esrarengiz)* Kim oturuyor... Kim yatmış... Etrafta neler oluyor?
(Işık söner.)
(Bilal bu kez gayet süslü ve şık, kapıdan içeri girer, şemsiyeyi asar, düşüncelidir. Günlük mesajını seyircilere verir.)

BİLAL: 8.25 vapuru ile İstanbul'a geçtim. Beyoğlu'nda tıraş oldum. Babamın evine gittim. Yüzünü sarı gördüm. Babam, ufak bir buhran geçirmiş *(Bir an düşünceli, cebinden saatini çıkarır dinler. Masanın üstüne koyar.)* Hüseyin Efendi Lokantası'nda piliç, börek, kavundan ibaret öğle yemeği yedim. Beyoğlu'nda bir iki tur yaptım. Tünel tariki ile aşağıya inip Tokatlı'da ayaküstü birkaç bira içtikten sonra Mektebe gittim, maaşım olan 49 lira 50 kuruşu aldım. *(İçeriye seslenir.)* Hanıım... Zembulüüll *(durur)* cevap vermiyor...
(Seyircilere) Bugün tam üçüncü gündür ki Zembul Hanım yataktan çıkmamaktadır. *(Çıkar, ışık loşlaşmaya başlar, Bilal'in sesi odada konuşmaya devam eder.)*

BİLAL'İN SESİ: Babam, dün gece uyurken geçirdiği buhran esnasında benim ve Zembul Hanım'ın istikbaline ait oldukça sıkıntılı ve tafsilatlı bir rüya görmüş, anlattı...
(Rüya odada canlanır, mavi bir ışık yanar. Bilal'in odasında önce Zembul, sonra Ziya Bey görünürler. Zembul garip, yabani hayvan tüylerinden yapılma, tuvalet gibi bir kıyafet içinde,

her an kendisiyle meşgul, acayip kıyafetinin tüylerini koparmakta, çıplak kalacakmış gibi bir duygu uyandırmakta, sanki kendisini yolmaktadır. Bir yandan da içeriye giren Ziya Bey'i gözetlemekte ve onu sözde büyülemek istemektedir. Ziya Bey, Zembul Hanım'ın kavalyesi pozunda, siyah bir kostüm ya da bir frak içinde baloya gider gibi bir kıyafetle Zembul'e doğru ilerler... Duruşlar, bakışlar, bir aşk sahnesi, örneğin, korku filmlerindeki bir aşk sahnesi gibi ya da hayvanların sesleri ve yürüyüşleri taklit edilerek –bu sahne iyice abartılıp insani ölçülerden çıkartılmalı– Zembul Hanım'ın sesi ağlayan bir kedi gibi tiz, titrek bir tonda miyavlama, Ziya Bey'inki de arada buldog ya da kaz sesi gibi olabilir.)

ZİYA BEY *(aynada kendiyle meşgul Zembul Hanım'a yaklaşarak)*: Yalnız mısınız Zembul Hanım? *(Pek kibar ve saygılı:)* Yoksa bir şeye mi sıkıldınız?

ZEMBUL *(miyavlayarak)*: Her zamanki gibi yalnızım... Ah, çok yalnızım... Çok yalnızım... Çok dertliyim hem de... Bilemezsiniz... Bilemezsiniz... Bir bilseniz?

ZİYA BEY *(Zembul'ün tüylerini çekiştirmesine bakarak)*: Ben sizi meşguliyetinizden alıkoymayayım. Yani işinizden...

ZEMBUL *(acı bir alayla)*: Evet... Biraz meşgulüm, hep meşguliyet *(flörtçü)* görüyorsunuz ki hep aynı iş *(tüylerini yolar.)* Hep aynı, yani, kendi kendimle uğraşıyorum... Ama ne yapabilirim ki? Başka çare yok... *(Tüylerini çekiştirmeyi bırakır, silkeler üstünü.)* Herhalde sabırlı olmalıyım. Belki de sizin gelmeniz iyi oldu... *(Ziya Bey'e yaklaşır.)* Bakın işi bıraktım... Meşgul falan değilim artık. *(Göz kırpar.)* Bekliyordum... Acaba, diyordum...

ZİYA BEY *(saygılı)*: Sizi burada bulduğuma ben de sevindim... Bu saatte gene yalnızsınız... Olacak iş değil... Sizin gibi güzel bir kadın... *(Durur, öfkeli bir sesle adeta havlar.)* Bilal gene nerelerde?

ZEMBUL *(miyavlar, ağlar gibi yapar)*: Bilal günlerdir kayıp. Biliyorsunuz hep kendi derdinde, hep kendi havasında... *(Bir keman sesi duyulur.)*

ZİYA BEY: Ya kıymetli yavrunuz, o küçücük insan ne âlemde?

ZEMBUL *(şuh bir miyavlama ile)*: İçeride... Yalnız... Tek başına...

Görseniz zavallıya acırsınız... Raşitik, hasta... Yemiyor, yürüyemiyor, konuşamıyor, hep ağlıyor...

ZİYA BEY: Vah... Vah... Vah... *(Havlar gibi)* Vah... Vah... Vah... Vah... Vah...

ZEMBUL: Üstelik zavallı yavrumun başı sola meyilli, başını düz tutamıyor...

ZİYA BEY: Doktora gösterdiniz mi? *(Yaklaşıp elini tutar.)* Doktora gösterin. *(Keman sesi.)*

ZEMBUL: Gösteremedik... Daha babasını görmedi... Babasını bilmiyor... Bilal çocuğunu daha bir kere olsun görmedi. *(Hıçkırık)*

ZİYA BEY: Ne diyorsunuz, inanılır gibi değil? Doğduğundan beri görmedi haa? Vah vah... Vah... Vah...

ZEMBUL: İnanın ki öyle... Hatta çocuğu hiç görmek istemiyor, adeta ondan kaçıyor, diyebilirim ki ondan nefret bile ediyor... *(Hıçkırık.)*

ZİYA BEY: Ya... Vah...Vah... Nasıl bir baba bu?

ZEMBUL *(miyavlayarak ağlar)*: Geceleri Tepebaşı, Beyoğlu ne kadar bar varsa dolaşıyor. *(Keman sesi daha yükselir, vals çalmaktadır.)* Macar, Rus kadınlarının koynunda yaşıyor... Şampanyalar, havyarlar, parfümlü sigaralar; *(valsle yavaş yavaş sallanmaya başlar.)*

ZİYA BEY *(birlikte vals yaparcasına)*: Sizi üzmek istemem Zembul Hanım ama, ben de duyduğum bir şeyi söyleyeyim: *(Durur)* son ilişkisi bir zenci, adı ta Tanya imiş...

ZEMBUL *(sevinçli bir çığlık atar)*: Hiii... Ne müthiş... Bir siyahi... düşünün bir umacının yanından kalkıp bana geliyor... Aman Allahım...

ZİYA BEY: Geceden gündüze geçer gibi.

ZEMBUL *(şuh bir çığlık atar-miyavlama)*: Hiii... İşte onlar... Bakın... Bakın... Geçiyorlar... İğrenç... Çirkin... Bu kadarı da fazla... *(Arka planda zenci bir kadın ve Bilal kolkola, sarhoş geçerler.)*

ZİYA BEY: Yalpalıyorlar... Çok içmişler... Nerdeyse düşecekler... *(Zembul'le birbirlerine sokulup, manzarayı biraz keyifle seyrederler, Zembul alaylı çığlıklar ve kahkahalar atar.)*

ZEMBUL *(çıngıraklı bir sesle alaylı)*: Bir Paşazadenin sonu... Bir paşazadenin sonu... Melodramın birinci perdesi... Ha ha hay...

ZİYA BEY *(Zembul'un gözlerini kapatmak ister)*: Bakmayın...

ZEMBUL: Tam tersine... Bırakın bakayım da bir daha da unutmayayım... *(Çığlık, kahkahalar.)* Ne manzara... Ne manzara...

ZİYA BEY *(vals temposuyla Zembul'ün beline sarılarak döndürür, geriye giderler)*: Size bu manzarayı unutturacağım Zembul Hanım. *(Uzaklaşırlar biraz.)*

(Sahneye Bilal Bey'in babası girer, rüyaya göre bir sandaldadır, elinde bir kürek ya da baston vardır. Yürür, fakat oğluna ve zenciye bir türlü yetişemez arkalarından bağırmakta, fakat onlar duymamaktadır, elindeki bastonu ya da küreği onlara sallar.)

BABA *(bağırır)*: Bilaaal... Nereye gidiyorsun?

BİLAL *(bir an için babasından yana başını çevirir, sonra zenci kadına döner)*: Biri Bilal diye mi bağırıyor? Denizdeki bu ihtiyar da kim?

ZEMBUL *(arka planda Ziya Bey'e)*: Bakın... Bakın babasını tanımadı...

BABA: Oğlum nereye gidiyorsun? Ah nasıl yetişeceğim? Dön geri... O kadınla gitme... Ah... Deniz dalgalı... Çok dalgalı... Yetişemiyorum. *(Yerinde sayar.)*

ZİYA BEY: Asker kaçaklığından aranmakta...

ZEMBUL *(Ziya Bey'e sokularak, miyavlayarak)*: Ondan kurtarın beni... Kurtarın o adamın elinden beni! *(Ziya Bey'e sokulur, sarılırlar.)*

ZİYA BEY: Siz hiç üzülmeyin Sümbül Hanım. *(Gene bir keman sesi duyulur, bir romans çalmaktadır.)* Bu mesele halloldu...

ZEMBUL *(kemanın sesini taklit ederek, şarkıya uyarak)*: Sahi mi söylüyorsunuz?.. Nasıl? Müjdeyi verin.

ZİYA BEY *(ciddi bir poz takınır)*: Askerlik Şubesi'ne ihbar ettim, birkaç gün içinde Bilal'i yakalayıp önce hapse, sonra da Şark hizmetine; *(bu sözler normalden fazla duyulacak biçimde iki üç kez tekrarlanabilir.)* Şark hizmetine... Şark hizmetine... *(Yankı gibi)* Hapis hapis... *(Yankı gibi)* Hapis... hapis... *(Yankı)* Şark Hizmeti... Hapis... *(Gittikçe yüksek tonda yankılar.)* Hapis... Şark hizmeti...

(Baba bu sözler üstüne Ziya Bey'le Zembul'ün üstüne yürümek ister, ancak olduğu yerde saymaya devam etmektedir.)

BABA: Ah... Hainler... Alçaklar... Oğlumu ele verdiniz... Uzaklaşıyorum... *(Geri geri gitmeye başlar.)* Dalgalar beni atıyor... *(Yavaş yavaş çıkış yerine yaklaşır.)*

ZEMBUL *(sevinçle Ziya Bey'i kucaklar)*: Demek bu iş de bitti? Demek, bu işi de yaptınız? Kaç gündür içime doğuyordu... Hep, acaba diyordum. Fakat gene de içimde bir şüphe... Ohh, inşallah bu sefer ondan kurtulduk...

ZİYA BEY: Ben de üç gündür sizi arıyordum. Size müjdeyi verebilmek, kuşkudan kurtarabilmek için... Üç gündür planlar kuruyordum... Tekrar, sizi görebilmek için....

(Baba, Ziya ile Zembul'ü ayırmak ister gibi hareketler yapar. Ziya ile Zembul birbirlerine sarılmış olarak babanın hemen yanından geçerler.)

ZEMBUL: Ohh, kâbus bitti, Şark'tan bir daha dönemez Bilal, oradan dönemezsin... Önümüzde güzel günler başlıyor...

ZİYA BEY: Mesele sizin kalbinizi kazanabilmekte Zembul Hanım? Sizi seviyorum... *(Çıkarlar, baba arkalarından bağırır, sahne kararır.)*

BABA: Dikkat et düşman uyumuyor Bilal. Düşman uyumuyor... düşmanların... düşmanların... UYUMUYOR... Hüviyetini değiştir, hüviyetini oğlum... Başka şansın kalmıyor.

BİLAL'İN SESİ *(boş odada devam eder)*: Babamın bu rüyası üzerine babamda çok oturmadım. O aralık ablam Şahende Hanım da babamın evine geldiğinden, kalktım, Beyoğlu'na çıktım. Rüyadaki çocuk meselesinin ne olduğunu anlamadım. Acaba Zembul hamile mi? Askerlik meselesi ise beni hayli düşündürdü. Vakit geçirmeden Esat Paşa ve babamın müşterek avukatı Şükrü Bey'in Beyoğlu'ndaki yazıhanesine gittim, meselenin mahut hal şekli üzerine Şükrü Bey'le nüfus kâğıdı ve isim değiştirmek üzerinde konuştuk ve mutabık kaldık. Beyoğlu'nda bir iki tur yaptıktan sonra Cihangir'de Panorama Bahçesi'ne gittim. Bahçe kısmında oturmayıp kapalı yere geçtim. İki bardak bira, iki tek rakı içtim. Garden Bar'da ayakta dans seyrettim. Bir aralık kapıda, polise benzeyen bir şahsın ısrarla bana bakmakta olduğunu müşahede ettim. Bir bardak daha bira içtim; işkembeci dükkânında yarım kafa yedim, Büyük Emperial Oteli'nde sabahladım.

(Bilal divanda bitkin yatmaktadır, üstünde süslü bir ropdöşambr vardır; anlatır:)

BİLAL: Geceyi İstanbul'da geçirdiğim için sabah saat 11 vapuruyla eve döndüm. Vücudum rahatsız olduğundan yattım. Yemek yiyemedim. Yalnız çorba içtim.

(Kapı çalınır, Bilal kapıya gider. Kapıda konuşmalar, Bilal gelenleri içeri almaz, kapı ağzından konuştuğu duyulur. Osmanlı entriği biçiminde:)

Zembul Hanım yok. Yok, içeride yatıyor. Dönün...

BİR KADIN SESİ: Bilal Bey, Bilal Bey!

BİLAL: Sabah sabah hayrola Madam Öjeni?

KADIN SESİ: Sümbül Hanım hasta diye duyduk.

BİLAL *(kızgınlıkla)*: Gene kim söyledi?

KADIN SESİ: Madam Viktorya'dan duyduk, çok üzüldük.

İHTİYAR KADIN SESİ: Geçmiş olsun, geçmiş olsun! Ebe Sultana'yı çarşıda gördük, haberi ondan aldık. Nesi var, nesi var?

BİLAL: Madam Öjeni, Madam Vivi, Sümbül şimdi sizinle görüşemeyecek, şimdi değil sonra gelin, yarın gelin... Yarın, yarın...

BİR KADIN SESİ: Selam söyleyin. Yarın uğrarız.

İHTİYAR KADIN SESİ: Geçmiş olsun deyin.

KADIN SESLERİ: Orevuar Bilal Bey, orevuar... Adiyö, adiyö!

BİLAL *(kızgınlıkla)*: Orevuar, adiyo! *(Biraz durduktan sonra)* Adiyö! *(Bilal kapıyı hırsla kapattıktan sonra)* Adiyö eskici takımı... Adiyö... Zembul'ün takımı adiyö, mersi, orevuar... Canınız cehenneme... *(Bilal gider divana uzanır. Kapı tekrar çalınır, kalkar.)*

BİLAL: Bu Ziya Bey'in çalışı... Bu Ziya Bey... *(Alaylı)* Mahallenin teftiş saati geldi... *(Kızgın)* Tilki koku aldı...

(Bilal gider, kapıyı açar, Ziya Bey'le Melek Hanım girerler.)

BİLAL *(büyük bir nezaket ve sahte bir sevgiyle)*: Ooooo... Nerelerdesiniz azizim, iki gündür bekledik durduk, yollarınızı gözledik... Buyrun... Safalar... Şöyle geçmez misiniz Melek Hanımefendi? Eeee ne var ne yok?

ZİYA BEY *(oturur)*: Ne olsun sağlığınız... Sizden ne haberler?

MELEK *(oturur)*: Geçmiş olsun, rahatsız mısınız, benziniz uçuk?

BİLAL: Efendim bendeniz gene ölçüyü kaçırmışım. Mecnunluk ne diyeceksiniz...

ZİYA BEY: Aman yapmayın Bilal Bey, biz de mecnunsak eğer

kimdir cihanın akili?.. *(Gülerler) (Bu sırada donuk yüzle Zembul içeri girer, bir şeyler söyleyecekmiş gibi onlara doğru yürür, vazgeçerek geri dönüp çıkar.)*

BİLAL: Zembul Hanım Zembul Hanım...

MELEK: Galiba kendinde değil, Zembul Hanım rahatsız mı, öyle işittik...

BİLAL: Hayır. Hayır, *(züppece)* gördünüz her zamankinden daha güzel...

ZİYA BEY: Ona diyecek yok, fakat bizi tanımadı...

MELEK: Endişe verici bir hal...

BİLAL: Kendisi birtakım kötü tesirler altında; tabii, ayrıca dün gece de sinirlerini bozdu onun. Bu haline sebep dün gece. *(Misafirlerin ilk girdiklerinde almış olduğu hasta durumuna girer, mübalağalı bir jestle divana uzanır, ropdöşambrının cebinden bir ilaç çıkararak ağzına alır, çiğner, bitkin bir pozla ve alçak sesle:)*

BİLAL: Sebebi... Sebebi. Zembul'le ihtilafımızın sebebi geceyi dışarıda geçirmiş olmaklığım. *(Durur)* Novotni, Taksim Belediye Bahçesi gibi yerlerde bir iki kadeh bir şey içmeme şiddetle karşı koyuyor.
(Ziya Bey'e bakar.)

MELEK: Evet, lüzumsuz üzüntüler...

BİLAL *(Melek'e döner biraz gururla)*: Bana surat yapıyor hepsi bu kadar efendim. *(Aksırır)* Bu nezle bir haftadan beridir bende, ama dün geceden sonra iyice azdı. *(Tekrar hapşırır.)* Gördünüz mü? Bende bir şeyler olmalı. Hımm, nefesimde bir şey yok...

ZİYA BEY: Geçer efendim geçer, aksırıktır geçer.

BİLAL: Bakın anlatayım. Dün Cihangir Bahçesi'nde içmiş olduğum elli dirhemlik rakının midemde yaptığı tesir üzerine gaseyan etmiş olduğumdan hiçbir yere çıkmayıp evde kaldım.

ZİYA BEY *(lafı çevirir)*: Zembul'ün ablası Madam Donna'yı görüyor musunuz?

BİLAL: Evet, Donna ve zevci Mösyö Selu dün ziyaretime geldiler. Ablam Şahende Hanım'ın ve kuzenim Faik'in dün gece bizde kaldığını Zembul söyledi.

MELEK: Galiba Zembul Hanım'la Şahende Hanım'ın araları biraz şekerrenk?

BİLAL: Efendim, bakın anlatayım. Şahende Hanım ve Faik sabah saat altıda evi terk etmişler. Sebebi de Zembul Hanım'la, ablam Şahende Hanım'ın aralarındaki münazara ve münakaşa... Zembul'ün anlattığına göre bu münakaşa ve münazaraya sebep Şahende Hanım'ın mutat veçhile sabah erken kalkıp kahve araması, Zembul'e haber vermeksizin kahve kutusunu konsolun gözünden almasıyla, bu halin Zembul Hanım tarafından görülüp tenkit edilmesi. Ablam Şahende Hanım'm Zembul uyuyor sanıp bu hareket kalkışması. Bu münazara sebebiyle ablam Şahende Hanım ve kuzenim Faik, evi kahve içmeden terk etmişler.

ZİYA BEY *(ayağa kalkar)*: Biz kaçalım, gene yoklarız.

BİLAL *(ayağa kalkar)*: Niye erken davrandınız?

MELEK: Daha kasaba da uğrayacağız.

ZİYA BEY *(Melek'e)*: Akşam bir çorba yap, Zembul Hanım da içsin; *(Bilal'e)* belki başka bir istediği de vardır. Bize haber gönderin, biz gene yoklarız. Geçmiş olsun. *(El sıkışırlar.)* Allahaısmarladık.

BİLAL: Şerefle. Şerefle. Güle güle. Haa, ben belki bulunmam; akşama bir iş için karşıya geçmek mecburiyetindeyim.

MELEK: Zararı yok ben çorbayı, uğrar bırakırım...

ZİYA BEY: Zembul Hanım belki duymaz, bahçe kapısını vurursunuz.

MELEK: Bilal Bey bu gece gene yokmuş...

BİLAL *(hafifçe bozulur, kalkıp bir şey arar)*: Ben de sizin şemsiyeyi vereyim işi bitti. *(Gider, elinde şemsiye gelir.)* Kolu bozuk...

ZİYA BEY: Bozuk değil eskiden beri zor açılır, alıştık...

(Çıkarlar)

BİLAL: Güle güle efendim... Güle güle...

(Işık söner.)

(Bilal'in sırtında ropdöşambr, onun üstünde tığ örgüsü bir floş kadın pelerini, odanın pencerelerine gazete kâğıdı sıkıştırdığını, duvar diplerindeki aralıkları da paçavra ile kapattığını görürüz. Sonra okul karnelerini kucaklayarak masasına yayar ve kendi kendine konuşarak, mırıldanmalarla, okul karnelerine süslü ve

gösterişli tavırlarla notları yazar, imzalar atar, sonra ayağa kalkarak mağrur, ders verir gibi dolaşarak yüksek sesle konuşmaya başlar.)

BİLAL: Bugün bir yere çıkılmamış, havaların soğuması üzerine evde kalınarak, evin pencerelerinden rüzgârın girdiği yerlere, kapı aralıklarına kâğıt tıkanmış, rüzgârın önüne geçilmiş, bir ara aşağıya inilerek sobacı Nesim Efendi ile birlikte eve dönülmüş, odanın soba kurulacak yeri tespit edildikten sonra evde kalınmış, çocukların karne tezkereleri yazılmış. *(Durur, başını esefle sallar.)* Bu iyi aile çocuklarının Fransızcaya karşı bir mukavemeti olduğu esefle müşahede edilmiştir.

(Bir Baudelaire'den bir Lamartine'den şairlerin isimlerini, sonralarında söyleyerek iki Fransızca şiir okur, gider, divana uzanır; Fransızca bir iki cümle daha mırıldanır, uyuklar, sayıklar, ağzını şapırdatır, şarkı söyler, âşıkane inler, gülümser, kollarıyla bir şeylere sarılır... Sahne yarı kararır, rüya görmektedir; Melek Hanım hırsız gibi iki yanına bakınarak odaya girer, alelacele halıyı kaldırır, altına bir şeyler koyar.)

BİLAL'İN SESİ *(sayıklar, alaylı)*: Ne o, ne o Melek Hanımefendi? Namı diğer çöpçatan Hanımefendi. Kolay gele, gene ne haltlar karıştırdınız? Gene kimi ayırdınız, kimi barıştırdınız?

MELEK *(şaşkınlıkla Bilal Bey'e döner, kekeler)*: Bizim soba küreğini aradım da... Soba küreği burada kalmış da. *(Melek telaşla yerden kaptığı küreği gösterir ve Bilal'e doğru sallar.)* Tamam. Tamam... Buldum... İşte kürek burada. *(Melek odadan koşarcasına çıkar kaybolur.)*

BİLAL *(sayıklar)*: Döşemenin altına ne koydun, orada ne var? Büyü kaşıkları. Biri ben, biri Zembul. Gene ikimiz. Yüz yüze mi yoksa arka arkaya mı koydun ha kaltak? Geçen seferki tutmadı mı? Evin altı kaşık dolu. Kaşığı koydu kaçtı, büyücü karı büyüyü yaptı kaçtı.

(Yattığı, rüya gördüğü yerde doğrulup saate bakar.)

BİLAL: Saat kaç? Ne o? Kâbus görüyorum... Saat iki...

(Tekrar yatar)

(Zembul arka kapıdan odaya girer; kapı hafif vurulur. Zembul, ayaklarının ucunda korka korka gider kapıyı aralar, kapının aralı-

ğından Ziya Bey'in Zembul'ün eline beyaz bir şey, bebeğe benzeyen beyaz bir kundak verdiği görülür. Kapı aralığı kapanır, hafifçe tekrar açılır, bu kez içeriye yaşlı bir adam girer. Zembul elindeki kundak ya da oyuncak bebekle ihtiyara koşar, yaşlı adam elindeki beyaz çocuk pelerinini çocuğa giydirir. Zembul'le yaşlı adam yan yana başları önünde, odadan birlikte çıkarlar.)

BİLAL *(yattığı yerde sayıklar)*: Melek Hanım büyü kaşığı koydu. *(Alaylı bir sesle:)* iki kaşık yüz yüze, iki kaşık yüz yüze... Nikâh... Hi nikâh... Nikâh. Bizi nikâhlayacaklar. Haaa. Haa... Haa *(Durur birden.)* Ziya Bey'in kapı aralığından Zembul'ün eline verdiği beyaz şey ne?.. Kundak, bebek. Basbayağı çocuk... *(Durur)* Bu neyi ifade ediyor? Ziya Bey Zembul'ün eline verdiğine göre, Zembul'ün karnındaki çocuğun Ziya Bey'in çocuğu olduğunu anlatıyor... Çocuk Ziya Bey'den, benden değil...

(Dişlerinin arasından, kızgınlıkla:) O mahut çocuk... Rüyadaki çocuk. Raşitik çocuk. Babasız.. çocuk.. *(Durur)* Mutlaka Ziya Bey'den... Rüyada babam çocuğa pelerin hediye ediyor... Acaba bu ne demek? Ha... Demek çocuğun doğması fikri müdafaa ediliyor... Demek babam da... *(Durur)* Hımmm... hımmmmm.

(Bilal'in odası, içeri Zembul, arkasından da Ebe Madam Anastasya girerler, sonra Bilal girer; iki kadını kızgın, meraklı fakat alaycı bir tavırla süzer.) (Bilal iki kadınla büyük bir Fransız aktörü pozunda alay eder.)

Oooo... Bonjuuuuuur Melekler... Bonjuuur Kamelyalı kadın *(Zembul'ün önünde eğilir, bağırır:)* La Dam o Kamelya... Büyük hüzünlü kadınlar kafilesinden bir isim. *(Ebeye bakar.)* Oooo ne görüyorum siz; işte, büyük kadınlar kafilesinden bir isim daha, işte ilim yolunda bir kadın. Ebe Madam Anastasyaaa. Ne zamandan beri buradasınız, ne zaman kapıyı çaldınız? Ben hiç duymadım. Evet hiç duymuyorsunuz, hiç haberiniz yok, bir de bakıyorsunuz ki sevgili komşumuz Ebe Madam Anastasyaaa. Pardon... Eski Rusya'dan Anastasya Filipovniya... *(Göz kırpar alayla.)* Koca Anastasya Filipovniya bize geliyor. Hem de nasıl?.. Kuş gibi hafif, o usta ayakları ile... Hoop... Bahçe duvarın-

dan... Hoop... Bahçe kapısından... Hoop pencereden... Bakıyorsunuz içerde. Kuzum bu ne marifet böyle? Mesela, bir gün bakıyorsunuz aynı kuş ayaklarıyla Anastasya Filipovniya Ziya Bey'in arka duvarında. Bir de bakıyorsunuz içerde. Kapıyı çalmadan. Çağırılmadan, uçarak, koşarak. *(Kızgın:)* Bu ne telaş böyle Hanımefendi?

ZEMBUL *(üzgün, Bilal'i yatıştırmak ister)*: Madam Anastasya burada başka bir sebepten dolayı bulunuyor...

BİLAL *(ciddi)*: Bugün burada hepimiz bazı sebeplerden dolayı bulunuyoruz... Yalnız, bir mahut sebepten bahsetmeden önce, Madam Anastasya Filipovniya buraya nasıl girdiğini bize anlatsın...

ZEMBUL *(yalvarır)*: Canım kapıyı çaldı tabii.

BİLAL *(Zembul'e)*: Aziz Zembul Allahanati bakıyorum arkadaşınıza arka çıkıyorsunuz? *(Soğuk bir sesle)* Bunu sonra sorarız. Bekleyin. *(Alayla)* Hayır üzülmeyin Madam Anastasya Filipovniya ve onun aziz arkadaşı Madam Allahanati. Menfaatlerimiz ve gittiğimiz yol birdir. Hemen ilave edeyim ki gaye aynıdır. Yolumuz birdir. *(Anastasya'ya:)* Yalnız siz biraz fazla çalışıyorsunuz. Ayrıca bu fazla çalışmanız *(durur)* nesillerin ve çocukların yetişmesindeki gayretinizin büyüklüğü bizi de aynı meselenin içinde olmaya zorluyor. *(Anastasya'nın önünde eğilir.)* Kadınlar size minnettardır Anastasya Filipovniya... Ne hoş bir isim! *(Anastasya korkuyla geriler, Bilal üstüne doğru gider.)* Ne o bir hata mı işledim yoksa? Pardon. Niyetim sizi kırmak değil, niyetim sizinle anlaşabilmek. *(Zembul'e döner.)* Sizinle de... *(İkisine birden:)* Sizlere her şeyden önce şunu söylemek isterim ki... *(Durur, düşünür, vazgeçer.)* Nasılsınız?.. İyi misiniz? O halde hepimiz iyiyiz. Bugünlük bu kadar, yarın gece gene konuşuruz... *(Anastasya'nın önünde eğilir ve kapıyı gösterir.)* Önünüzde saygıyla eğilirim... Buyurun gidebilirsiniz. Bir dahaki sefere kapı çalma adabını öğrenmiş olarak teşrif edersiniz. Büyük Madam Anastasya Filipovniya.

ZEMBUL *(sakin ve ciddi)*: Bilal Bey üç aylık gebeyim...

BİLAL: Kim söyledi?

ZEMBUL: Anastasya muayene etti. Bunu söylemek için bekliyordu.

BİLAL *(sendeler)*: Neee? Ne hakla? Olamaz. Sudur. Gazdır. O ne anlar, mahalle ebesi...

ANASTASYA: Kızmayın, gözünüz aydın. Zembul üç aylık hamile.

BİLAL *(Anastasya'nın üstüne yürür)*: Defooool... Defooool...

ANASTASYA *(Zembul'ün yanına kaçar)*: Kızmayın, kızmayın...

BİLAL *(bağırır)*: Hâlâ buradasın, şamandra gibi kadın. Bir de karşıma geçmiş gözün aydın diyor! Diplomanı göster. Diplomanı göster... Diploman var mı haaa?.. Olup olmayacak uydurmaları yap diye seni kim gönderdi? Haaa? İlk mektep tahsilin var mı?..

ANASTASYA: Yok bağırmayınız, *(Zembul'e)* ben gidiyorum. *(Zembul'ü teselli eder.)*

BİLAL: Senin seviyen bu eve girmeye müsait mi? Sen kimsin bir kere? Seni kim çağırdı? Kırk ayaklı kadın. Ne cesaretle üç aylık hamile diyorsun? Ne hakla? Olamaz. Sudur. Karnındaki gazdır. Gazdır o...

ANASTASYA: Hatır için geldim. Melek Hanım yalvardı, yazıktır çok hastadır, gidip Zembul'ü muayene edin, kadın üzgün, başına bir kaza gelmesin diye geldim... Yoksa kendine kıyacak.

BİLAL *(sakinleşerek)*: Demek Melek Hanım gönderdi? Bir dakika durunuz bakalım Ebe Hanım. Hımmm... *(Ebeye yüksek sesle:)* Demek seni onlar gönderdi. Çocuğu da Melek uydurdu. *(Kızgın)* Bu acele ne? Yahu bu ne el çabukluğu böyle, üç aylık hamileymiş. Az daha inanacaktım. Ebe Anastasya, bu mahallede kaç kişiye maşa oldunuz? Maşa hanım... Namı diğer Maşa Anastasya... Siz benim kim olduğumu bilmiyor musunuz, benim evime mahalle maşaları giremez. Bir dakika, sözüm bitmedi, sonra adiyö dersiniz. *(Zembul'le ağlamaklı vedalaşmaktadırlar.)* Sizi buraya kim gönderdiyse onlara deyin ki, bugünkü hal ve gidişleri, durumları hakkında çok malumata sahibim, sizi de tanıyorum. Siz Filistin'den geleli kaç yıl oldu? Oturduğunuz evi kaça aldınız?.. Neyle aldınız?.. Ebelik ismi altında esas mesleğiniz nedir? *(Durur)* Hadi söylemeyelim, bence bir mahzuru yok. Fakat... Fakat...

ANASTASYA *(eliyle gözlerini siler)*: İftira atıyorsunuz... İftira...

BİLAL: Anneniz de büyücü idi... Zaten bu iş aileden gelir, bence pek önemi yok, esasen bu mahallede simya, büyü tipinde meslek ve ilimler yuvalanmıştır. Bu mahallede her iki kişiden biri büyücüdür. Fakat bu kadar üstünde durmayalım, ne de olsa hepsi komşumuzdu, küçük, samimi ve neşeli insanlar. Sizinle sert konuştum, ama sevgili komşularımıza başta Melek Hanım ve Ziya Bey'e söyleyin ki, mahallemizde gizli tutulan hakikatleri takip etmekteyim. Anladığıma göre bazı işler dönüyormuş. Aleyhimde olanların hepsi, bilsinler ki kendilerini yakından, adım adım takip ediyorum. Bu kişiler birtakım karanlık maksatlarının neticelerini göremeyeceklerdir. Bu maksatta olanlar neticelerini kendi kendilerinde aramalıdırlar... Haydi şimdi koşun, gidin, söylediklerimi aynen tekrar edin, anlaşıldı mı?

ANASTASYA *(Zembul'e sarılır öper)*: Haydi bana Allahaısmarladık! Benim için kavga etme. Adiyö. Bilal Bey sinirlidir onun kusuruna bakılmaz. Adiyö! *(Çıkar)*

BİLAL *(arkasından bakar) (Zembul'e)*: Kırkayak gitti. Kırkayak gitti...

ZEMBUL: Alçak! Alçak! Siz bir alçaksınız... Artık kimsenin yüzüne bakamam. Beni rezil ettiniz. Melek Hanım'a da Ziya Bey'e de söyleyeceğim beni bu adamın elinden kurtarın... *(Bağırır)* Beni bu adamın eline bırakmayın. Akrabalarımı istiyorum, akrabalarım gelsinler beni bu adamın elinden alsınlar. Kendimi öldüreceğim... Kendimi asacağım! Bu adamdan kurtulmak istiyorum. Ahhh... Ah... *(Zembul elbiselerini yırtıp parçalamaya, delilik gösterileri yapmaya başlar. Bilal bir adım geriler, sinmiş gibidir, yardım arar gibi etrafına bakınır, Zembul avaz avaz bağırır.)*

İmdat... Adam öldürüyorlar. *(Bilal perdeleri kapar, sahne kararır.)*

BİLAL *(Zembul odada oturmuş çocuk patiği örmektedir. Bilal birtakım kâğıtları karıştırmakta ve oturmaktadır, Zembul yokmuş gibi konuşur)*: Ebe Madam Anastasya hadisesinde, Zembul'le aramızda geçen şiddetli kavga ve niza yüzünden sabah

Zembul'le konuşulmamış, kahvaltı edilmemiş, erkenden evden çıkılarak Bağlarbaşı'na gidilmiş, canbaz seyrolunmuş, biraz kırlarda da dolaşılarak hava alınmış, babama uğrayıp bir işkembe çorbası içilmiş, dönüşte Perşembe Pazarı'ndan hela aralığına, kırılanın yerine bir başka arkalıklı idare lambası alınmış, eve öğleden sonra dönüldüğünde Zembul yine surat yapmış ve dargınlık devam etmiştir.

(Bu sahne, ışık yanıp sönmesiyle iki parçaya bölünür. Işık söner, yanar. Zembul'le Bilal hiç değişmemiş aynı durumdadırlar. Bilal konuşur.)

Dün evde çamaşır yıkandı, ayrıca dün gece çıkan tahtakurusundan uyumadığımdan ve çamaşırcı da yeni olduğundan evde kalarak kadına nezaret ettim. Ebe Madam Anastasya hadisesinden beri benimle dargın olduğu için, Zembul bugün de benimle konuşmamıştır.

(Işık söner.)

(Odada bu kez Bilal divana oturmuş, Zembul yere oturmuş deminki sinirli durumun tersine, alçak sesle ve fısıltı ile konuşurlar.)

ZEMBUL *(alçak sesle fakat kesin)*: Nikâh isterim.

BİLAL: Bu meseleyi başka bir gün konuşuruz...

ZEMBUL: Bugün konuşmaya mecburuz!

BİLAL: Gene çocuk meselesi mi?

ZEMBUL: O da, başka mesele de... Mecbursunuz diyorum size, o kadar.

BİLAL: Söyle söyle... Kim ne demiş, etrafta gene ne sözler dolaşıyor?

ZEMBUL: Çoook... Neler neler.

BİLAL: Devam et devam et, ne diyormuş, kim diyormuş? *(Ayağa kalkarak kendi kendine konuşur.)* Madam Anastasya mı? Madam Anastasya değil. Dilinin altında başka bir sır saklıyor.

ZEMBUL *(alaylı)*: Gene kalktınız, nereye, gene kim bekliyor?

BİLAL *(ayakta, arkası Zembul'e dönük)*: O benim bileceğim şey.

ZEMBUL: Gene hangi tedansana?

BİLAL *(aynı durumda)*: Mulen Ruj'a ya da Garden Bar'a.

ZEMBUL: Siz başka bir şey bilmez misiniz?

BİLAL *(tesirli)*: Mulen Ruj'la Garden Bar arasında garip alakalar öğrenmeye başladım, görebiliyorum ki her ikisi de aynı, nerdeyse bütün eğlenceler her yerde aynı tertip edilmiş. Artistler de aynı, valsler de birbirine benziyor.

ZEMBUL: Ama buraya gelenlerden sizi arayanlardan haberiniz yok.

BİLAL: Bir şey mi var?

ZEMBUL *(ciddi)*: Bilal Bey, bak güzel güzel konuşalım, ya nikâh yaparsınız ya da bu işin sonu çok kötüye varır.

BİLAL: Tehdit! Şantaj...

ZEMBUL: Nikâh yapmayın, o zaman görürsünüz.

BİLAL: O zaman ne yapacaksınız?

ZEMBUL *(fısıldar)*: Kapıya polis geliyor...

BİLAL *(duraklar, korkar, fısıltıyla)*: Ne zaman geldi? *(Kendi kendine:)* Demek askerlik meselesi için.

ZEMBUL *(hep fısıldar)*: Dün... İki kere geldi. Siz yoktunuz, karakoldan çağırıyorlarmış.

BİLAL *(kendini toplar sahte bir ciddiyetle)*: Hımmm... Evet... Evet... Tasviri Efkâr geçenlerde yazdı; Yugoslavya'daki mallar meselesi... Bugünlerde Yugoslavlarla aramızda anlaşma imza edilecek, oradaki malımızı ve mülkümüzü alacağız. *(Yan gözle Zembul'ü süzer.)*

ZEMBUL: Bana niye daha önce söylemediniz?

BİLAL *(kendinden emin bir tavırla)*: İş Esat Paşa amcama bağlı, onu hemen görüp malumat almalı.

ZEMBUL: Zengin olacaksınız. Nikâh yaparsınız...

BİLAL: Sana bir akıl veren var. *(Durur)* Kim bu? Ziya Bey mi?

ZEMBUL *(ağlar)*: Hiii... Hiii... Yalan!

BİLAL *(sorguya çeker)*: Bu tertibi hazırlayanları bana söyle, eskiden nikâh lafını ağzına almazdın...

ZEMBUL: Ben mi nikâh lafını ağzıma almazmışım? On senedir her gün bana bugün yaparım, diyen siz değil misiniz?

BİLAL *(aldırmaz)*: Ziya Bey, Ziya Bey... Ben biliyorum bu akılları o veriyor. Hımmm... Ne zamandan beri şüpheleniyordum.

ZEMBUL *(ağlayıp yüksek sesle)*: Evet bu akılları Ziya Bey veriyor. Ne diyeceksiniz... Ya da bu akılları Kaptan Bey veri-

yor, Kaptan'ın oğlu veriyor, Ebe Anastasya veriyor, karşıki komşu, Sultana, hizmetçi Atiye akıl veriyor... Sütçü, ekmekçi, kasap, kömürcü, çamaşırcı bana akıl veriyor, herkes bana akıl öğretiyor, herkes bana acıyor ve hak veriyor. Kimse size hak vermiyor. Kimse sizi sevmiyor, herkes bana yardım ediyor, siz tek başınıza ortadasınız. Kimse sizi istemiyor, şimdi rahatladınız mı artık? Şimdi anladınız mı?

BİLAL: Sana bu çocuğu doğurtmak isteyenler de onlar... Bahsettiğiniz düşmanlarım değil mi?

ZEMBUL: Evet sizin düşmanlarınız, evet bu mahallede bir tek dostunuz yok, duyuyor musunuz bir tek?

BİLAL: O halde sana söylüyorum, bu çocuğu düşür!

ZEMBUL: Doğuracağım. Artık sizi dinleyemem, bitti...

BİLAL: Bu çocuk bana ait değil.

ZEMBUL: Kime ait öyleyse? *(Şaşkınlıkla Bilal'i sallar.)* Kimin çocuk?

BİLAL *(aldırmaz, sorgu yargıcı edasıyla)*: Dün, ben evden çıktıktan sonra bizim eve kim geldi?

ZEMBUL *(hatırlamaya çalışır)*: Dereboyu'ndan, Dul Madam Sara.

BİLAL: Hımmm... Demek Dul Madam Sara, bak hele bu işe?

ZEMBUL: Fukaraperver Cemiyeti'ne fidye topluyormuş, konsolun örtüsünün altında on beş kuruş vardı, onu verdim.

BİLAL: Madam Sara'nın kaç para kopardığını sormuyorum. Dul Madam Sara, malum dilenci, paralı dilenci bunu herkes bilir, bana o lazım değil... Başka başka?

ZEMBUL: Hizmetçi Atiye uğradı....

BİLAL: Hizmetçi takımını da geç. Başka, başka...

ZEMBUL *(durur)*: Ne demek istiyorsunuz?

BİLAL: Meşhur, Giritli dostumuz, kadınların hamisi, mahallenin hâkimi Ziya Bey, namı diğer Mösyö Verdu uğramadı mı?

ZEMBUL: Evet bir ara ayaküstü uğradı, sabahtan aldığı yarım kilo ekmeği iade etti.

BİLAL: İstersen kaçta geldiğini de söyleyeyim.

ZEMBUL: Ben saklamadım ki.

BİLAL: Anlatayım, anlatayım sözümü kesme. Saat tam üçte geldi... Dün sabah aşağıya inip ev için alışverişte bulunduğum sı-

rada kasap dükkânının önünde Ziya Bey'e rastladım. Ayaküstü birkaç kelime sarfettikten sonra İstanbul'a geçeceğimi, Aza'dan Esat Paşa ile babamın evinde randevum olduğunu, bizim mahut Yugoslavya'daki mallar meselesini konuşacağımızı söyledim... *(Durur göz kırpar.)* Sözde kendisi de İstanbul'a geçiyormuş. Orozdibak'tan mal mübayaatında bulunacakmış. Ziya Bey'den ayrıldığımda iskele istikametine gittiğini gördüm. Halbuki iskeleye gitmedi.

ZEMBUL *(korkuyla)*: Kim söyledi?..

BİLAL *(aynı ciddiyetle konuşur)*: Ziya Bey'den ayrıldıktan sonra caddede bizim ev sahibine rastlayıp yarım saat kadar ayaküstü konuştum; geçen aydan kalan ev kiralarını verdim, sonra kömürcü Niko'nun da dükkânına uğrayarak bir çeki odun, elli kilo elleme kömürü aldım. Odun ve kömürlerin tartılmasıyla meşgul oldum... Ve bir hamal bularak eve çıkarma işiyle uğraşırken kömürcü Niko, Ziya Bey'i yarım saat önce bizim evin kapısında görmüş olduğunu söyledi.

ZEMBUL: Sizi sordu. Mazlum Bey evde mi dedi. Kapıdan ekmeği verdi. *(Ağlar)* Hiiii... hiiii... Ne var bunda, ne kadar iyiliğini gördük, böyle mi teşekkür ediyorsunuz insanların günahına girerek mi?

BİLAL *(aldırmaz)*: Dur daha bitmedi. Ben hamallarla odun ve kömürleri yukarı gönderdikten sonra Niko'nun dükkânından ayrılarak doğruca Yani'nin Gazinosu'na gittim... Biraz sonra Niko da geldi. Niko ile iki saat kadar bilardo oynadım. Saat üçe beş kala Gazino'dan çıkıp tam saatinde iskelede oldum. Üç vapuru geldi ve bindim. Ziya Bey üç vapurunda yoktu. Ya buna ne buyrulur?

ZEMBUL: Yeter!

BİLAL: Bana, üç vapuru ile ineceğim dedi, tuttu sana geldi. *(Durur, alaylı)* Nedir bu gizli vizitalar?

ZEMBUL: Neresi gizli vizita bunun, herkes görüyor, herkes biliyor. Bu adam her kapıya gider, herkesle meşgul olur, iyilik sever.

BİLAL: Şimdi esasa geliyorum, beni iyi dinleyin. Bu çocuk, iyilik seven Ziya Bey'in...

ZEMBUL: *(bağırır)*: Yalan... Yalan! Dedem yerinde bir adam.

BİLAL: Bağırmayın rica ederim, komşular duyacak, benim size söyleyeceğim bu kadar...

ZEMBUL: Sizde hiç vicdan yok mu? Nasıl böyle iftira atabiliyorsunuz? Beni gelin öldürün daha iyi... Hayır daha fazla dayanamayacağım bir bıçak verin ben kendimi öldüreceğim, bıçak, bıçak verin.

BİLAL: *(partiyi kazanmış bir pozla)*: Bu bağırıp çağırmaları bırakın Sümbül Hanım, bundan sonra benimle daha resmi olun. Sizde hiç ciddiyet yok mudur?

ZEMBUL *(bağırıp çağırıp, saçını başını yolar, dövünürken sahne kararır.)*: İftira. İftira. Hep iftira; iki elim yakanızda, ölsem de... Polisler gelsin her şeyi anlatacağım... Asker kaçağı...

(Işık söner.)

(Bilal ve ablası Şahende Hanım otururlar. Bilal içki içer – Romantik bir sahne oynarmış gibidirler. Bir ara, Şahende Hanım tam bir genç kız gibi hareket eder ve eski günlerini hatırlar – Piyanonun tuşlarına basmakta, acayip sesler çıkarmaktadır.)

BİLAL: Sultan... Şahende Sultan... Biliyor musunuz bu gece, benim hayatımın en enteresan bir gecesi. Bana öyle bir parça çalınız ki her şey maziye karışsın, yeni hayatımı toz pembe göreyim... *(Coşkunca ellerini kollarını kaldırarak, o zamanki dans figürlerini yaparak)* Toz pembe...

PEMBE ŞAHENDE *(piyanonun tuşlarına hızlı hızlı basarak)*: Bu eski Zimmerman, hayatı nasıl toz pembe görsün? Tuşlar çürümüş, hayatının sonuna gelmiş... Benim gibi...

BİLAL: *(dans figürleri gibi bir şeyler yaparak)*: Aşk rüyası çal... Şopen... Şopen, bugün Şopen istiyorum.

ŞAHENDE: Vallahi bu piyano marştan başka bir şey çalmaz. Şopen'in Türk Marşı'nı çalayım.

BİLAL: Durun. İlk önce size bir konyak vereyim... *(Verir içerler.)* Ben... Ben artık Bilal değilim... Muzaffer Seza'yım. Ben bir tayyare şehidiyim... Nasıl hoşunuza gitti mi? Haydi çalın, bir şey çalın, vals, mazurka yahut marş.

ŞAHENDE *(çalarak konuşur)*: Tayyare şehidi mi? Ahh, ne fena oldum... Nerden geldi aklınıza şimdi? Cumhuriyetin rozetleri. Gökyüzü çocukları... Ben tayyarecilere her zaman

tutkunumdur... *(Coşarak çalar ve şarkı söyler.)* Tayyareciler la la la tayyareciler.

BİLAL: Güzel çalıyorsunuz... Eski günlerinizi hatırlatıyorsunuz adeta. Fakat gene, benim ne dediğimi anlamadınız. Ben sanki bugün doğdum. Doğum günümü kutluyorum.

ŞAHENDE *(cilveli göz kırpar)*: Ahh seni gidi yalancı çocuk seni...

BİLAL: Vallahi ciddi, ben bugün doğdum, fakat aslında ölüyüm.

ŞAHENDE *(lafın üstünde durmaz)*: Ben serbest ölümü severim.

BİLAL: Siz tabii şeylere inanırsınız Sultanım, gayri tabii şeylere inanmazsınız... Beni dinleyin, bugün saat ikide, nüfus kâğıtlarım ve kütükler değiştirilmiş olarak Muzaffer Seza adını aldım. *(Şahende çalmayı bırakır.)* Daha önce asker olan ve bugün ölmüş bulunan Muzaffer Seza Efendi, beni asker kaçağı durumundan kurtardı. Rahmeti bol olsun.

ŞAHENDE: Ah, şimdi gelse ne yaparsın? Muzaffer Seza demek; demek o?

BİLAL: Sultan siz gene ilhamlı bir gününüzdesiniz, biraz kendinize gelin. Bu iş ciddi, latife değil.

ŞAHENDE: Canım bu ad bana hiç yabancı değil, görsem, hemen tanırdım demek istiyorum. *(Çocukça sevinir:)* Tanıdım. Şimdi tanıdım. Muzaffer Seza ahh... *(Bilal bir an şaşırır.)* Muzaffer Seza Tünel'de benim peşime takıldı. Hatta onunla randevulaştık, Löbon'da pastalar yedik. Likörler içtik, tadı hâlâ damağımda, ne hoş çocuktu. *(Bilal lafı keser.)*

BİLAL: Malum, gene karıştırıyorsunuz. Gene eski flörtlerinizden biri ama hangisi, neyse, şimdi aşklarınızı bir tarafa bırakın da beni dinleyin... *(Bir kadeh doldurur, birden diker. Durur, içer.)* Bugün, sabah babamın evine gittim. Haaa dün gece bir buhran geçirmiş. Neyse... Azize, dün ben evden çıktıktan sonra benim askerlik meselem yüzünden kapıya bir polisin geldiğini, benim nerede bulunduğumu nerede çalıştığımı söylemesi için ısrar ettiğini söyledi...

Demek Zembul'ün de beni tehdit etmesi boşuna değil. Bir şeyler dönüyor, belki de Zembul ihbarda bulundu. Kademeli bir santaj başladı. Demek düşman uyumuyor, babamın kapısına kadar geliyor. *(İçer)* Babam haklı demek.... Hımm babam haklı.

ŞAHENDE: Hayır. Hayır. Zembul olamaz... Feci bir şey. Bir kadın sevdiği adamı elleriyle uzaklara göndersin, yok yok, olamaz...

BİLAL *(güler)*: Sahi mi? Zembul beni seviyor mu? *(İçer)* Çal güzel kız çal...

ŞAHENDE *(cilveli)*: Ben.... Ben anlamaz mıyım? Kirpiklerinin altından sizi öyle bir bakışı var ki... Ah... Ah...

BİLAL *(sarhoş olmuştur)*: İlahi Şahende Hanım. İlahi Şahende Sultan. Siz yine bugün eski sevdalı Şahende'siniz.

ŞAHENDE: Başımda kavak yelleri esiyor. Sevdalıyım, sevdalı...

BİLAL: Sevgili Sultan'dan beş lira rica etsem bana lütfederler mi acaba, yarın takdim edilmek üzere?

ŞAHENDE *(şaşırır)*: Beş lira mı istiyorsun? Tabii. Vereyim. Olur. *(Ayağa kalkar, telaşlı.)* Paraları nereye koydum? *(Jartiyerini araştırır.)* Hiç hatırlamıyorum. Sarhoş oldum. Aaaa konyak beni tuttu... Sarhoş oldum, verdiğiniz konyak Fransız konyağı olmasın? Bilal kendimi iyi hissetmiyorum, başım dönüyor... *(Gider divana uzanır, gözlerini kapar.)*

BİLAL *(alaylı)*: İşte böyle, beş liranın tesiri... *(Seyircilere döner.)* bu sabah Azize'den beş lira alarak Beyoğlu'na çıktım. Şükrü Bey'in Glorya Sineması üstündeki yazıhanesine uğradım... Şükrü Bey, benim korkacağım bir durum kalmadığını, çok şükür benim askerlik meselemin hallolduğu müjdesini verdi. *(Bilal sarhoş olmuştur, gülümseyerek bir yudum daha içer. Konuşmasını az çok karıştırarak sürdürür.)* Doğancılar'da Nüfus Memurluğu'nda çalışan bir Mümtaz Bey var. İsmine gireceğim adamın... Nüfus kâğıdını ölü kütüklerinden arayıp bulmuş... Yeni nüfus kâğıdımın yazılması işinin... öğleden sonraya kaldığını söyledi... Bunun üzerine Mümtaz Bey'i... Kadıköy'deki Hüsnü Tabiat Lokantası'na davet ettim... Hüsnü Tabiat'ta tütsülenmiş koyun ayağı yedik. Çıkarak bir dondurmacı dükkânında dondurmalar yedik. Bir tramvay alarak Doğancılar'a döndük, tam saat ikide Muzaffer Seza adını almış oldum. *(Güler, cebinden yeni nüfus kâğıdını çıkararak çalışma masasına oturur, tetkik eder.)* İşte Muzaffer Seza Bey... *(Işık söner.)* *(Bilal taht gibi olan koltuğunda kestirmekte ve rüya görmektedir. Rüyasında arada sırada konuşur.)*

(İki polis memuru girer, birinin elinde çanta, öbüründe evrak, evrakı okur.)

1. POLİS: Bilal Bağana burada mı?

BİLAL *(olduğu yerden gözleri kapalı):* Hayır... Yok... Yok...

2. POLİS: Burası Bilal Bağana'nm oturduğu adres değil mi? *(Bilal koltuğunda kestirdiği yerden bir şey söylemez. Sadece "değil" der gibi başını sallar ve inler.)*

1. POLİS: Bir de şu yandaki evlere soralım.

BİLAL *(sayıklar)*: Evet... Evet... Hem de evet değil... Burada bizden önce oturan kiracı. Bilal Bağana. Geçenlerde gitti. Polis'le ne alışverişi olabilir? *(durur sayıklar.)* Pek asil bir zattır. Ben evvelden beri onu tanırım. Bir görseniz bana hak verirsiniz.

1. POLİS *(yatağa yaklaşır)*: Asil ama senelerdir askerden kaçmış.

BİLAL: Kulak asmayın, bunlar dedikodu, *(durur)* Bilal Bey hep Avrupa'da idi... Annesi de ahbabımdır. Bilal'i Avrupa'da doğurdu. Babasının evi Fatih'te. Bilal Bey bu mahallede pek oturmazdı bile... Çok büyük bir ailedendir.

1. POLİS *(2. Polis'e)*: Bunca sene Avrupalara gidip geliyor bilmem kaç sene hep aynı adreste oturuyor. Askerlik yapmıyor. Bir arkası olmalı.

BİLAL: Paşazadedir. Bu mahallede kimseyle konuşmaz, seviyesi buna müsait değil *(odayı göstererek mahalleyi küçümseyerek)* görüyorsunuz. Fazla bir şey söylemeye lüzum yok. Şu vaziyete bakın! *(Odanın dağınıklığını işaret ederek:)* Şu hale bakın... Burada yaşanır mı?

1. POLİS *(iyice yatağa sokularak)*: Siz de paşazadelerden misiniz, Bilal Bey'in yakın akrabalarından falan mısınız?

BİLAL *(korkuyla)*: Katiyen. Hayır. Bilal Bey'le aynı evde oturmaktan başka hiçbir yakınlığım yoktur... Bilal Bey bu evde yaşayamazdı. Nitekim o da öyle yaptı, bu mahalleden gitti. Paris'e yerleştiğine eminim...

2. POLİS: Buna nasıl emin olabiliyorsunuz?

BİLAL: Fark ettim. Mesela evde unutmuş olduğu İngilizce Deniz Coğrafyası kitabını yanma alırdı. Bir zat gelip aldı, o söyledi. O zat yakın akrabası imiş... Fakat kim olduğunu bilemeyeceğim. Kendisini bir kere gördüm.

1. POLİS: Rasim Efendi gidelim.
2. POLİS: Beyefendinin adını alalım.
BİLAL: Muzaffer Seza.
2. POLİS: Nüfusunuzu görebilir miyiz?
BİLAL *(yatağının altından çıkarır verir)*: Buyrun, işte benim... Muzaffer Seza.
2. POLİS: Bu cüzdanda fotoğraf yok, sonra cüzdan da çok yeni alınmışa benziyor.
BİLAL: Eskisi kaybolmuştu yenisini çıkarttım.
2. POLİS: Ne o? *(Bağırır)* Bakın. Bakın... Siz... Siz. *(Bilal kâbusla yarı doğrulur.)* Siz de askerliğinizi yapmamışsınız.
BİLAL *(bağırır)*: Nee? İmkânı yok, bir yanlışlık var... Muzaffer Seza asker... Asker... O itibarlı askere, Muzaffer Seza'ya bu söylensin... Olamaz... Yanlışlık var. Ahh...
1. POLİS *(alaylı nüfus kâğıdını uzatır)*: Vatanperver genç, cesur bir tayyare zabiti.
BİLAL *(kekeler)*: Vatanseverliği... Askerliği...
1. POLİS *(sözünü keser)*: Size bıraktı ve öldü. *(Polisler çekilir çıkarlar, Bilal inlemektedir. Birden dehşetle doğrulur. İçeri genç, yakışıklı, o devrin havacısı kıyafetinde biri girmiştir.)*
MUZAFFER SEZA *(hafif, askerce selamlar. Ayakları birbirine bitişik, Bilal'in önünde durur)*: Merhabalar... *(Durur)* Beni tanıdınız mı?
BİLAL *(şaşkınlık içinde bağırır)*: Ooo... Ooo.. Tayyare şehidi Muzaffer Seza... Olamaz... İmkânı yok...
MUZAFFER SEZA *(müstehzi)*: Niye olmasın, olabilir... Korkulacak bir şey yok, sizinle ufak bir mesele için görüşmeye geldim. Lütfen işi büyütmeyin.
BİLAL *(yavaş yavaş kendine gelir ve saygılı bir poz takınmaya çalışarak)*: Ben... Ben... Sizi öldü sanmıştım... *(ayağa kalkıp ellerini uzatarak yalvarır.)* Beni lütfen affedin... Kazayı gazetede okumuştum, inanmıştım. *(Titrek elini havacının yanağına doğru uzatır, tutmak istermişçesine)* Yanağınızdaki yara izi... Sizi bu izden tanıdım. Siz Muzaffer Seza'dan başka biri olamazsınız...
MUZAFFER SEZA *(yanağını tutar, bir an için duygulanır)*: Kocaman bir kuş yakınımdan geçerken, tam yüzümün yanından kanatlarını çarpmıştı...

BİLAL *(merakını saklayamayarak)*: Ama yaşıyorsunuz?

MUZAFFER SEZA *(müstehzi)*: Hakikaten yaşıyor muyum? *(Durur)* Bunu siz benden daha iyi bilirsiniz?

BİLAL *(bozulmuştur, kekeler)*: Ben... Ben... Bence bir mahzuru yok... Yaşıyorsunuz... Hiçbir mahzuru yok... Yaşadığınıza eminim. Karşımdasınız ve konuşuyorsunuz...

MUZAFFER SEZA *(soğuk)*: Konuşuyorum... Tabii olarak ben de bir insanım.... *(Durur)* Cemiyete göre ölüyüm.

BİLAL *(kandırmaya çalışır)*: Cemiyete göre tayyare şehitlerindensiniz, ölü değilsiniz.

MUZAFFER SEZA *(soğuk ve müstehzi)*: Anladığıma göre cemiyetle siz aynı lafları konuşuyorsunuz... Cemiyetle anlaşıyorsunuz... Bakın bu aklıma gelmemişti. Belki de siz, cemiyete hâkimsiniz... Yani gene siz hâkimsiniz. *(Durur)* Sizinle cemiyet arasında gizli münasebetler, alakalar... *(Durur)* Gizli kazançlarınız da olabilir. Neyse bunu geçelim.

BİLAL *(korkarak yalvarır)*: İnanın ben masumum, beni yanlış tanıtmışlar, ben namuslu bir insanım hem de şerefli bir aileden geliyorum.

MUZAFFER SEZA *(eliyle susturmak ister gibi bir hareketle)*: Masum ve yanlış, evet ama namuslu ve şerefli. *(Durur)* O hiç belli değil Bey Hazretleri. *(Elindeki fenerle oynamakta ve bu arada Bilal'in yüzüne doğru yakmaktadır. Bu oyunu farkında olmadan devam ettiriyor gibidir, Bilal bu pilli fenerden tabanca gibi korkmuştur.)*

BİLAL: Size hakkımda yalan söylemişler, yanlış bilgi vermişler.

MUZAFFER SEZA *(sert ve kesin bir edayla)*: Bana kimse bilgi vermedi, ben kendim geldim, sizi aradım buldum. Sebebine ge... *(Bilal, sözünü keserek:)*

BİLAL: Bana ne yapacaksınız, söyleyin, öldürecek misiniz?

MUZAFFER SEZA *(güler)*: Hayır, hayır siz beni yaşattığınıza göre ben sizi öldürmem. *(Durur)* Değil mi ya Bilal Bey? Buraya gelişimin sebebini biraz sonra arzedeceğim. Yalnız bu sinirli haliniz, sizinle beni hemen işimi bitirip gitmeye zorluyor... *(Durur)* Yoksa, sizinle biraz hasbıhal etmek isterdim. Çok hoşsohbet bir zata benziyorsunuz...

BİLAL: Afedersiniz. Elinizdeki fener... Fener değil mi? Onu çeker

misiniz? Sinirlenmemek elimde değil. Bir an önce başka bir hadise, bir polis yüzünden asabım bozuldu... Bizim ailede herkeste asap bozukluğu vardır. Hatta korku illeti, bu bana geçmiş... Halam, Nedim Paşa, kız kardeşleri. Fransız Hastanesi'nde, belki adı kulağınıza geldi. "Lape"de yaşıyor. Senelerdir orada odası var. Piyanosunu bile götürdü. Gündüzleri serbesttir. Çıkar sinemaya gider, bizim evde çene çalarız, hemen hemen normal sanırsınız... Ama bir de bakarsınız morali bozulur, bağırmaya başlar. Babam da başka bir illet... Uykusuzdur, rüya görmekten korkar, üstelik her akşam da rüya görür ve bize nakleder. Bu yüzden, ailece moralimiz bozuktur. Şimdi neden çabuk heyecanlandığımı anladınız ve umarım ki bana hak verdiniz? *(Bunları sık sık nefes alıp vererek, baygınlık geçiriyormuşçasına durarak, kalbini tutarak teatral tavırlarla anlatır.)*

MUZAFFER SEZA: Evet, sinirleriniz çok hassas, birtakım ince duygular aileden gelen bir hassasiyet... Sizinle nasıl konuşmalı, bunu öğretir misiniz? *(Müstehzi)* Biz basit insanlarız, bilmiyoruz...

BİLAL *(gözlerini sözde hayretle açar, tamamen iyileşmiş, sinirleri geçmiştir)*: O nasıl söz Muzaffer Seza Bey? Basit insan ne demek? Estağfurullah... Siz kahramanlar sınıfındansınız! *(Birden öksürür, daha önemli bir konuya gireceğini belli eden bir vaziyet alarak:)* Bizim ailede de birkaç kahraman... Mesela Faik Paşa... Bendeniz onun mahdumu. *(Eğilir)* Sonra Nedim Paşa, Plevne şehidi, o da benim dayım... Tanır mısınız?

MUZAFFER SEZA: Eski, tarihi isimler... Benim için eski olmakla beraber tanırım.

BİLAL: Siz kaç yaşındasınız?

MUZAFFER SEZA *(gülümser)*: Yirmi altı.

BİLAL: Hiç göstermiyorsunuz.

MUZAFFER SEZA: Biz şehitlerin yaşı yoktur... Ama siz tarihle uğraşmayı bırakın, kendinizden bahsedin, ben sizi merak ettim, anlatın.

BİLAL *(sıkılarak)*: Sizlerin yanında... Anlatacak neyim olabilir ki? Ben attan düştüm. Benim bu kazadan sonraki hayatım ade-

ta hastalık denilebilecek kadar korku altında bulunmak... Size söylesem şaşarsınız, ben akşamları kapımı kilitlemeden yatamam. Evde çocuk, kedi, köpek bulundurmam. Kazara evde bir şey devrilmesin bir gürültü, bir ses olmasın, sinirlerime dokunur bağırmaya başlarım. Ben bir tayyareye binmedim... Oysa ben, asker evladıyım... Küçükken üniformam, belime taktığım küçük bir kılıcım vardı. Annemle babam milli hislerimle öğünürlerdi.

MUZAFFER SEZA *(ciddi, düşünceli)*: Askerlik yerine üniforma, cesaret yerine korku illeti ve bağırıp çağırmak, siz buna hastalık diyorsunuz.

BİLAL: Hastalık hastalık... En hassas bir noktaya dokundunuz... Belki de sırf bu yüzden resmigeçitlere gidiyorum. Kendi kendimi tatmin ediyorum. Tek tesellim, yakından Gazi'yi görmemdir... Üç kere gördüm Büyük Kahramanı ve bu üç hatırayı da unutmam... İlk görüşüm Cumhuriyetin 7'nci seneyi devresinde, şapkasıyla tayyareleri selamlıyordu. Geçen sene Dolmabahçe Sarayı'ndaki resmi bir balo-da dans ederlerken gördüm. Davetliler kenara çekilmiş, Gazi'yi seyrediyordu. Bir an bakışlarımız karşılaştı, yere kadar eğilip selam verdim. Gözleriyle selamıma mukabelede bulundular. Balodaki bütün bakışlar üstümüze çevrildi ve herkes o anda bu selama şahit oldu diyebilirim. Dârülfünun'u ziyaretlerinde Müdür'ün odasında kahve içerlerken, ben de bulunuyordum. İki kere bakışlarımız karşılaştı. Bir kere de Novotni'den çıkarlarken gördüm. Ben gerideydim, etrafı çok kalabalıktı. Ancak bir saniye gibi bir zamanda sırtını görebildim...

MUZAFFER SEZA: Çok güzel... Demek Dârülfünun'da muallimsiniz?

BİLAL *(çabuk çabuk öğünmeyi sıkıştırır)*: Üç yıl Fransa'da Science Politik okudum. Fakat bitiremedim. Maalesef, Dârülfünun'da Fransızca hocası oldum.

MUZAFFER SEZA *(alayla)*: Cidden, iptidai bir meslek.

BİLAL: Haklısınız. *(Durur)* Ben de fazla ehil olmayabilirim. *(Öğünen bir tonda:)* Benim için esas olarak, askerlikten başka hiçbir mesleğin katiyeti yoktur.

MUZAFFER SEZA: Askerlik size göre değil, onu bırakın da gençliğiniz Avrupa'da geçmiş, anlatın biraz, ben hiç Avrupa görmedim.

BİLAL *(korkak, çekinir)*: Aklıma bir şey gelmiyor... Ben, ben çok müze gezdim, çok broşür okudum Fransa hakkında... Fransız İhtilali, Napolyon, Viktor Hügo, Kale pardon Kule, Eyfel Kulesi, Harikalar Müzesi, Hayvanat Bahçesi, Metro Sarayları, Mulen Ruj, Kırmızı Değirmen, Cüce Ressam Lotrek...

MUZAFFER SEZA: Çok hoş hatıralar... *(Alaylı)* Ne güzel, harpsiz bir ömür.. Çanakkale, Sarıkamış, Filistin, hiçbiri yok demek?

BİLAL *(boynunu büker)*: Hep o korku yüzünden... Mütevazı bir vatandaş olarak kaldım.

MUZAFFER SEZA: İnsanlar galiba dışarıda korku illetine tutuluyor, ateş hattında bu korku kalmaz. *(Durur, düşünür.)* Ben de birkaç kere korkuya yakalanır gibi oldum, ama geçti.

BİLAL *(sevinçle tebrik edercesine)*: Mükemmel.... Mükemmel... Böylelikle korkuyu atlattınız ve ikinci cesaretinize kavuştunuz?

MUZAFFER SEZA *(alayla güler)*: "İkinci cesaret". Ne yazık ki ikinci cesaret de sizlere ömür, ama bizim yerimize daha yenileri geldi: Üçüncü cesaretliler!.. *(Duygulanır gibi gülümseyerek:)* Gürültüyle uçuşan garip bir sinek cinsiyizdir... Bu sinekleri her zaman göremezsiniz, sesleri kulaklarınıza gelir, o kadar. Bu garip sinekler üreyemeden ölürler. İnsanlar bu sineklerin farkına bile varmazlar. Bir uçuşta kanatlarımız yanar, bizim yerimize yeni pervaneler gelir.

BİLAL *(üzgün, iki büklüm inlemektedir)*: Yaa? Çok garip, çok tuhaf; devam ediniz lütfen, bu mevzu ile yakından alakalandım, adeta bir tuhaf oldum. Çok doğru konuşuyorsunuz...

MUZAFFER SEZA: Ağustos'ta geri dönme emri aldım. Dönmemiz lazımdı. En geç eylülde bitmesi lazım gelen vazifelerim vardı. Geç kaldım. *(Başını esefle sallar.)* Diyebilirim ki bütün ömrümü geri dönüş yolunda harcadım *(durur)* Ben, büyük hastalıklar, hainlikler, insanı çılgına döndüren hadiselerle hiç karşılaşmadım... Şu ölüm bile hakiki ölüm de-

ğildi. Geri dönme emriydi. Anlıyorsunuz ya emri yerine getirmekti... Tabii, dönüş yolunda, her şey güzel göründü bana, geriye dönerken, arkada kalan yollar, hayat, insanlar, bambaşka güzel göründü bana. Siz geride kalanlar, siz Bilal Bey ne yaptınız? *(Öfkelenerek:)* Vatan yerine milli hisler, tarih yerine müze, broşür, harp yerine resmi geçit, fener alayı, ölüm yerine saygı duruşu... Mütevazı vatandaş. *(Sesini yükselterek:)* Biz sizin için öldük... *(Durur)* Hayır, yandık...

BİLAL *(şaşkın, adeta huşu içinde sorar)*: Yandınız mı?

MUZAFFER SEZA: Gaz deposu alev aldı, biz üç arkadaş bir anda kömür haline geldik.

BİLAL *(kendi kendine söylenir)*: Gaz deposu haa... Gaz haa?

MUZAFFER SEZA *(kızgın)*: Evet gaz... Gazla...

BİLAL *(bu açıklamalardan büyülenmiş gibidir)*: Ben, hiçbir zaman gazı düşünmemiştim. Gaz hiç aklıma gelmemişti... Büyük bir şey bu... Adeta keşif...

MUZAFFER SEZA: Ne demek istediğinizi anlayamadım...

BİLAL: Gaz infilaki demek istiyorum... Gaz deposu infilak etti dediniz belki yüz kişi belki iki yüz kişiyi de yakabilirdi. Bu gözümün önünde canlandı, cayır cayır alevler içinde, insanlar, *(durur)* bu hadise, *(durur)* nasıl söyleyeyim, kaybolan cesaretimi bana yeniden kazandırdı.

MUZAFFER SEZA: Gazla yanmak mı? Bunu hiç tavsiye etmem. Fakat, bu sizi niye bu kadar alakadar ediyor?

BİLAL *(adeta kekeler, fakat sevinçlidir)*: Hayır, ben başka bir şey düşündüm.

MUZAFFER SEZA: Oh, *(çok yumuşak bir tonda,)* şimdi sizden bir ricam olacak...

BİLAL: Rica ederim... Rica ederim. Ne demek... Lütfedersiniz. Aman efendim estağfurullah, sizin gibi bir kahramanın benim gibi birinden ne ricası olabilir?

MUZAFFER SEZA: Gayet basit... Hüviyetimi kaybettim... *(Daha sert bir tonda)* Onu bana geri verin...

BİLAL *(değişir, yalvarmaya başlar)*: Geri veremem... kaybolmadı fakat... geri veremem. İzah edeyim... Biraz önce gelen polis aldı... Beni Şark Hizmetine yollayacaklar. *(Kitapları karış-*

tırır, birini çıkarıp gösterir.) Bunun içine koymuştum bakın yok... Bu lügatın içinde saklıyordum size geri vermek için.

MUZAFFER SEZA: Yalan söylüyorsunuz Bilal Bey...

BİLAL: Yemin ederim... Bana acıyın, doğru... Doğru söylüyorum.

MUZAFFER SEZA *(kesin bir el işaretiyle susturur)*: Devam etmeyin... Bu kadar izahat yeter... *(Kapıya yönelir.)* Ben şimdi gidiyorum. *(Durur)* Yalnız unutmayın gene geleceğim. *(Kapının önünde ayaklarını birleştirir, sert bir hareketle selam çakıp çıkar. Kapı kapanınca Bilal arkasından koşup çağırmak ister gibi kapıya koşar, nüfus kâğıdını vermediğine pişman gibi geri dönüp yatağın altından nüfus kâğıdını çıkarır, elinde ona bakar bir de kapıya bakar, kararsızlık ve şüphe içinde ne yapacağını kestiremez bir durumda kalır.)*

(Işık söner.)

(Bilal sahneye girer, sinirlidir, bir sigara çıkarıp yakar, dolaşarak, jestlerle konuşur.)

BİLAL: Dün gece geçirdiğim kâbustan dolayı bu sabah çok erken kalktım. Yorgun ve bitkin denecek bir haldeyim. *(Kapı çalınır.)* Şimdi de Zembul'ün nenesi, eniştesi ve ablası gelecekler...

Nikâh için beni tazyik edecekler... Zembul'e baştan beri muarız olan babam da fikrini tamamen değiştirmiş... *(Kapı çalınır.)* Bugün Zembul'ü müdafaa etti. Çocuğun doğmasını istiyor... Çok hayret ettim... *(Gider kapıyı açar, içeriye Zembul'ün nenesi, ablası Donna, küçük kız kardeşi Fani girerler.)*

BİLAL: Oooo... Allahanati ailesi hoş geldiniz. Bütün aile burada mı?.. Yok Zembul'ün nenesi, kardeşlerinden bir kısmı hoşgeldiniz. Bu ne şeref! Kaç gündür biz de sizi düşünüyoruz. *(İhtiyar neneden başlayarak ellerini sıkar.)* Şöyle buyrun... Maşallah efendim... Maşallah... Küçük kız kardeşimiz de burada, aman efendim aman... Ne iyi ettiniz böyle ailece. *(Durur)* Ama eksik... Hayret, Mösyö Selu yok mu? *(Donna'ya:)* O nerede Donna Hanım, zevciniz?

DONNA: Size selam gönderdi, kendisi bir iş için Bahçekapı'ya kadar gitti. Belki bu akşam işi bitince.

BİLAL *(lafı keser)*: Yahu bu ne marifetli adam böyle, geçen gün kendisiyle Orozdibat Mağazası'nın kapısı önünde karşı-

laştık. Bir elinde bir çanta, öbür elinde bir makine, bu ne "beceriklilik böyle" dedim. Âlem bir işi bile yapamazken, sen iki işi birden... Sonra efendim şöyle bir...

DONNA *(lafa atlar)*: Belki bu akşam işi bitince, meseleyi konuşmak için...

BİLAL *(lafı keser)*: Olabilir, bu bir zaman meselesidir. Mösyö Selu'nun zamanı kıymetlidir, iyi bir işadamıdır.
(Susar. Bilal devam eder.)

BİLAL *(durur)*: Bizim de peder hasta...

NENE: Ah, geçmiş olsun... Nesi var?

BİLAL: Zavallı babam dün gece gene uyumamış, gene bir buhran geçirmiş... Bu sabah 8.50 vapuru ile Mektebe inerek üç saat ders yaptıktan sonra babama gittim... Hediye olarak götürdüğüm bir paket Yenice sigarasını verdim... Kendisi yatakta bitkin yatıyordu...

NENE: Siz de yorgun görünüyorsunuz, zayıflamışsınız.

BİLAL: Sormayın... Dün gece müthiş bir kâbus geçirdim. Bu yüzden sabah kahvaltı edemedim. Babamda yemek yokmuş, Azize Hala'yı işkembeci dükkânına göndererek bir işkembe çorbası aldırtıp içtim. *(Durur)* İstanbul'dan şimdi döndüm...

DONNA: Biz de sabahtan beri buralardayız. İlk önce Ziya Bey'lere uğradık onlar da Zembul'e çok üzülüyorlar... Biliyorsunuz Zembul içeride çok hasta, yatıyor.

NENE *(titrek bir sesle ağlamaklı)*: Zembul hakkında bazı şeyler konuşmak için sizi bekledik.

BİLAL *(lafı keser)*: Sizi bekliyordum, anladım, bu mesele sizi adeta düşündürüyor. *(Söyleyeceği lafları arayıp bulamaz.)* Neyse geldiniz, ben de bu meseleyi şimdi burada halletmek için değil de konuşmak için bir yol arıyordum.

NENE: Ah onun hastalığı...

BİLAL *(lafı kızgın keser)*: Onun hastalığı... Sözümü keserseniz hiçbir şey düşünemeyecek hale gelirim... Evet, ne diyordum, bugünkü dertler... Bu sabah çok erken kalktım... Üstümde bir ağırlık, 8.50 vapuru ile Mektebe gittim. Kânuni maaşım olan 49 lira 56 kuruşu aldım. Geçen sene imtihan ayı olan Haziran'da tahsis edilen vekâlet maaşımı ise alamadım...

Kız Sanat Mektebi Muhasibi Tahir Bey'i Müdür'ün odasında bularak ondan bilgi istedim. Tahir Bey bir sürü zorluklardan sonra geçen sene imtihan ayı olan Haziran'da tahsis edilen vekâlet maaşımı alabileceğimi, 1928'de münteşir maaş kanununda sarahat olduğunu söyledi. *(Durur)* Önümüzdeki pazartesiye gidip izahnamelere bakmamı salık verdi. Böylece bir hayli vakit kaybedildikten sonra, *(çok ciddi durur)* bir ikinci aksilik...

DONNA *(lafı keser)*: Haklısınız ama bunları biz hiç anlamıyoruz. *(Nene'ye bakar.)*

BİLAL: Anlarsınız... Niye anlamıyorsunuz efendim? Bakın anlatayım, gördüm ki, benim pazartesi Fransızca dersim değiştirilerek cumartesiye alınmış, Hamdi Bey'le diğer idare memurlarını tezyif ve tenkit ettim. Müdürü de gördüm; malumatım olmadan cumartesiye alınan pazartesi dersimin değiştirilerek tekrar pazartesiye alınmasını talep ettim. Hamdi Bey ve diğer idare amirlerini sert bir lisan ile tenkit ettim. Müdür kabahatin bende olmadığını söyledi. *(Kapı çalınır, Bilal gider açar, Ziya Bey ve Melek Hanım girerler. Kadınlar kurtarıcı gibi, Ziya Bey'i ayağa kalkarak karşılarlar.)*

BİLAL: Şimdi sizi düşünüyordum. "Ziya Bey neredeyse kapıyı çalar," diye aklımdan geçiriyordum. Buyurun Ziya Bey hoşgeldiniz. Bizim Zembul'ün akrabaları ile mahut meseleyi konuşuyorduk. Daha esasa girmedik. Ben bir şey anlatıyordum.

ZİYA BEY: Aman mani olmayalım.

BİLAL *(lafı keser)*: Yo efendim katiyen. Bugün babamın evinde Esat Paşa ile konuştum. Dârülfünun'daki işimden sıkıldığımı, dışarıda bana bir iş bulmasının mümkün olup olmadığını sordum; *(gururla)* Fransızcayı çok iyi bildiğimden Paris Konsolosluğu'nda münhal bir kâtiplik veya tercümanlık her zaman aklımdan geçer; *(durur, Ziya Bey'e eğilerek)* belki size de bu tasavvurumdan müteaddit kereler bahsettim.

DONNA *(hayretle)*: Aaaa, Paris'e mi gideceksiniz?

BİLAL *(yapma bir kızgınlıkla)*: Paris'e gitmeme mani olacak bir sebep mi mevcut?

DONNA *(şaşırır)*: Hayır, hayır ben hep Zembul'ü düşünüyorum.

BİLAL *(Yüksek sesle)*: Malum, evet. Zembul meselesini de sonra, şimdi değil, *(durur)* o meseleye de sonra geleceğiz. Ayrıca size ihtar etmek isterim ki, böyle hususi aile meselelerini aleni değil de gizli bir yerde hallederiz. Aynı zamanda, şimdi hiç sırası ve yeri değil. *(Hepsine birden döner)* Efendim bugünlük müsaadelerinizi rica edeceğim başka mühim bir işim daha var. Hemen şimdi çıkmam lazım. Allahaısmarladık... *(Çıkar, kalanlar şaşırmış, birbirlerine bakarlar. İçeri Zembul girer, akrabalarıyla kucaklaşır, bir şeyler konuşulur, hepsi gitmek üzere kalkarlar, Zembul onları geçirir.)*

(Bütün bu hareketler sırasında Bilal'in sesi anlatmaktadır:)

BİLAL'İN SESİ: Esat Paşa'ya dışarıya gitmek istememin asıl sebebini anlattım. Etrafımın aile şerefimize yakışmayacak şekilde biçare, ayaktakımı kimselerle sarılmış olduğunu, Zembul'le nikâh meselesini ortaya koyarak, koz gibi kullanarak birtakım insanların beni istismar etmek istediklerini, beni bunlardan her halükârda koruması gerektiğini ima ve rica ettim... Esat Paşa, işi ayaktakımına indirmek ve Zembul hadisesini yaratmakla hata etmiş olduğumu, işi buralara kadar götürdükten sonra bana asla yardım edemeyeceğini, hatta daha da ileri giderek, benim ondan yardım talebinde bulunmamam gerektiğini ima etti. *(Durur.)* Artık kaderimle baş başa kaldım. Babamdan çıktım. Beyoğlu'nda Etual Sineması'nda Anni Şoför filmini seyrettim. Sonra Novotni'ye giderek üç duble rakı içtim, Köprü üstünden bir kilo elma alarak köye döndüm.

(Işık söner.)

(Sahne boş ve karanlıktır.)

Dün akşam eve geldikten sonra, mahut çocuk meselesinden dolayı Zembul'le aramızda kavga oldu. O aralık Zembul'ü merak saikasıyla bize gelmiş olan Ziya Bey ve Melek Hanım'm önünde Zembul'le aramızda sert sözler teati edildi. Ziya Bey de söze karıştı. Çocuk kırklandıktan sonra ayrılmaya karar verdik. Sabah ben kahvaltı etmeden ablam Şahende Hanım geldi. Babamın durumu dün gece ağırlaşmış. Bu haberi üzerine kahvaltı edemedim.

Ablamla aşağıya indik. Ben ekmekçi dükkânına uğrayıp borcumu ödedim; bakkala da sucuk ve peynir borcumu verdikten sonra 8.20 vapuruna binerek babamın evine geldim. Babam şuurunu tamamen kaybetmiş, beni tanımadı, öğleden sonrayı ve bütün geceyi babamın karşısındaki divanın üstünde yatmakla geçirdim.

(Sahnenin boş bölümünde bir koltuk görülür. Bilal uyukladığı yerden fırlar, babasının nabzına bakar.)

BİLAL: Azizeeee... Azizeeee babam öldü...

(Azize içeri girer, eski terbiye görmüş, temiz, nur yüzlü bir kadın.)

AZİZE *(yataktaki babanın üstüne kapanır)*: Beyefendi Hazretleri... Beyefendi...

BİLAL: Çabuk bir tülbent bul getir! *(Azize ağlayarak getirir.)*

AZİZE *(tülbenti verir)*: Buyrunuz efendim.

BİLAL: Şimdi de ekmek bıçağını getir.

(Azize ekmek bıçağını getirir. Bilal babasının çenesini bağladıktan sonra babasının iki elini kaldırarak bıçağı göğsünün üstüne koyar, sonra ellerini göğsünün üstünde kavuşturur.)

AZİZE *(ağlayarak)*: Ah beyefendi hazretleri... Ah beyefendi... Ah beyefendi.. Ah beyefendi hazretleri... *(Yerlere kapanarak ağlar.)* Ahh... Ahhh...

BİLAL *(Aziye'ye emir biçiminde devam eder)*: Şimdi de doktoru çağır ama çabuk olsun... Hemen Belediye Doktoru'na git.

AZİZE *(ağlayarak yalvarır)*: Jak Barbut'a gideyim efendim, babanız daima Jak Barbut'u isterdi... Bugününde de Jak Barbut'u istediğine eminim.

BİLAL: Senin aklın ermez, Belediye Doktoru'nu çağır o kadar... Bir dakika, dur... Defin ruhsatını da hazırlasın... Dur gitme, defin ruhsatını da yanında getirsin, burada tamamlar... Söylediğimi unutma...

AZİZE *(hayretle)*: Defin ruhsatını mı? Acelesi ne? Dilim varmaz bunu söylemeye, nasıl söylerim ben? *(Hıçkırır)*

BİLAL: İşin kanuni kısmı bitsin, sonra düşünürüz haydi durma.

AZİZE *(ağlayarak diretir)*: Babanız üç gün beni yatağımda bırakın, üç gün sonra kaldırın derlerdi.

BİLAL *(öfkeyle)*: Gene mi o lakırdı?

AZİZE *(ayaklarına kapanır)*: Verin elinizi ayağınızı öpeyim, verin öpeyim ama bırakın üç gün evde kalsın, babanızın dediği olsun, en korktuğu ölmeden gömülmekti... Üç gün beni evimde, yatağımda bırakın, diye bana vasiyet etmişti.

BİLAL: Bu lakırdıyı kes.

AZİZE: Babanızın hiç mi hatırı yok? *(Tekrar ayaklarına kapanır.)* Babanız toprağa gömüldükten sonra dirilmekten korkardı.

BİLAL: Fazla laf dinleyemem çekil buradan şimdi, sonra konuşuruz. Çabuk Doktor'u getir.

(Azize çıkar, Doktor'la birlikte girerler. Doktor acele ölüye yaklaşır, kurulmuş gibi otomatik hareket eden bir tiptir. Ölünün elini havaya kaldırır, bırakır, ayağını kaldırır, bırakır.)

DOKTOR: Kibrit yok mu?

BİLAL *(cebinden çıkarır)*: Buyurunuz Doktor Beyefendi.

DOKTOR *(kibriti ölünün gözüne doğru çakıp bakar)*: Hımm... Peki. Bir iğne verin.

BİLAL *(yakasının altını kaldırır, oradan bir iğne çıkararak uzatır)*: Buyrunuz.

DOKTOR: Hımm... *(Ölünün ayağının altını çizer.)* Babanız sizlere ömür...

BİLAL *(ciddi ve sakin)*: Defin ruhsatını yazm lütfen.

DOKTOR: Ücreti bir liradır. *(Yazmaya başlar.)*

BİLAL *(Azize'ye)*: Bir lira ver.

AZİZE *(cebinden çıkarır verir)*: Buyrunuz Doktor Bey hazretleri.

BİLAL *(Azize'ye)*: Sana sonra veririm.

DOKTOR *(parayı cebine koyar kalkar. Bilal kapıya kadar geçirir)*: Başınız sağolsun... Allahaısmarladık...

BİLAL *(ciddi ve sakin)*: Siz sağolun, çoktandır hastaydı, şimdi huzura kavuştu. Teşekkür ederim. Güle güle...

(Bilal Doktor'u geçirdikten sonra cesedin başına gelerek merakla babasını incelemeye başlar. Üzüntüsü yoktur. Birden irkilmeyle yana çekilir ve bağırır.)

BİLAL: Azizeeee! *(Azize el pençe girer.)*

AZİZE: Buyrunuz efendim.

BİLAL: Şuraya bak, nefes alıyor.

AZİZE *(bakmadan ağlar)*: Ben size söylemedim mi Bilal Beyefendi, üç gün evde kalsın demedim mi?.. Ahh, ahh işte

Beyefendi'nin dediği çıktı... Ne kadar haklıymış... Ne kadar haklıymış...

BİLAL *(korku ile, yavaş sesle)*: Susss... Bağırma, kimse duymasın... Bak, bak babamın ağzının kenarındaki tükürüğü oynuyor mu oynamıyor mu?... Eğil, eğil şimdi bak... Sabun köpüğüne benzeyen şeyi görüyor musun? Kımıldıyor.

AZİZE: Görüyorum, görüyorum Beyefendi hazretleri sağ, çok şükür ölmemiş...

BİLAL: Susss. *(Eliyle ağzını kapama işareti yapar.)* Böyle şeyler söyleme... Deli misin? Mahalleyi ayağa kaldıracaksın. *(Kapıya yönelir.)* Ben Jak Barbut'a gidiyorum. Biz gelene kadar kimseyi içeri sokma. Şahende ablama da söyleme. Ortalığı ayağa kaldırır.

AZİZE: Başüstüne efendim. *(Ağlayarak çıkar.)*

(Bilal çıkar. Kısa bir yokluktan sonra Bilal, Dr. Jak Barbut ve Azize tekrar içeri girerler.)

BİLAL *(Bilal önde Dr. Jak'a yol açar)*: Şöyle geçiniz Mösyö Jak Barbut hazretleri, şöyle beybabamın yanına.

(Dr. Jak ölünün nabzını eline alır, muayene eder.)

AZİZE *(ağlayarak)*: Ah, ah, Mösyö Jak yetişemediniz siz yetişemeden gitti... O sizi çok severdi... O, son dakikasında sizi görmek isterdi... Şimdi memnundur Paşa hazretleri, şimdi ruhu rahattır, çünkü yanı başındasınız. Ah, ah, gördünüz mü başına gelen felaketi, kuş gibi uçtu, göçtü, öbür tarafa göçtü...

Dr. JAK *(sevimli ve babacan bir adam tavrıyla ciddi mi şaka mı pek belli olmayan mübalağalı bir ses tonuyla Azize'yi yatıştırmaya çalışarak)*: Ne olmuş Azize Sultan, ne gelmiş başına. Herkesin başına gelen şey... Akıbet... Akıbet... Meşhur şarkıdır: "Akıbet mevt olmasa heyyyt".

AZİZE *(hep ağlar)*: Ahhh Mösyö Jak... Ahh Mösyö Jak... O sizi severdi, o sizi sayardı... O hep sizi sorardı.

Dr. JAK *(Azize'nin sırtını okşar, gülümseyerek ölüye iyice eğilir, sanki canlı biriyle konuşurmuş gibi gülerek)*: Eyyy, koca Faik Paşa sen de mazi oldun? Kim derdi ki seni de hatıralarımıza katacağız. Faikciğim? *(Muayenesini tamamlar.)* Dağ gibi devrildin koca Faik Paşa... İsmin gider şanın kalır ya...

BİLAL *(merakla)*: Demek babam sizlere ömür?

Dr. JAK: Ona şüpheniz olmasın. Öleli iki saat olmuş.

BİLAL: Nefes alıyor, nasıl olur?

Dr. JAK *(sempatik ve şakacı bir adam tavrıyla)*: Tabii alacak, ölüler de nefes alabilirler... Onlara bu nefesi çok görmeyelim... *(Nara atar gibi)* Hay koca Faik...Hay koca Plevne kahramanı, seni de kaybettik. *(Bilal'in omzuna babacanca vurur, sonra bir profesör edasıyla konuşur.)* Niye ölüler nefes almasın dedik, işte o da nefes alıp veriyor... Ama bizim gibi değil. Çünkü yaşamıyor. Birazdan nefes alması azalacak, sönecek... Bakın, ağzının kenarındaki tükürüğü oynatan şey onun nefesidir. Bu nefes karında kalan gazın hareketinden ileri gelmektedir. Ama bu nefes de bitecek. Çok çok on dakika daha...

BİLAL: Fakat... Benim korktuğum husus. *(Ellerini oğuşturur.)*

Dr. JAK *(lafını keser)*: Hayır hayır korkacak bir şey yoktur. *(Omzuna vurur.)* Bazı cesetlerde gaz o kadar fazla olur, karın o kadar şişer ki, bir patlama dahi vukua gelebilir. Gazlı patlamalar deriz buna; çok şükür böyle bir durum yok.

BİLAL: Yaaa... *(Rahatlar.)*

Dr. JAK *(ölüye bakar sevgiyle)*: Hey gidi günler heeey. Gazinocu Yani'nin bilardo masasının ağzı dili olsa da söylese, az mı beni yedin? Usta asker, usta bir bilardocuydu. Rahat uyusun. *(Durur)* Esat Paşa'nın haberi var mı?

BİLAL: Ablam haber vermeye gitti...

Dr. JAK: Tabii... Tabiii. En azından iki yüz asker gelir. Nizamiyesi ayrı, bahriyelisi ayrı. Eeee, Faikciğim gideyim, sen rahat uyu...

(Döner, kapıya yönelir. Bilal onu geçirirken:)

BİLAL: Bizi ihya ettiniz, size borcumu ödeyemeyiz...

Dr. JAK *(hayretle)*: Borç mu? Ne borcu? *(Bilal'in omzuna vurur.)* Sen de muayenehaneye uğra da şu midene bir bakayım...

BİLAL: Mösyö Jak, belki münasebeti yok ama size unutmadan söyleyeyim dedim.

Dr. JAK: Hayrola, buyrun Bilal Bey oğlum, söyleyin.

BİLAL: Efendim, babamın bir arzusunu öldükten sonra yerine getirmek istiyorum. Benim ismimi Muzaffer Seza olarak diyebilir misiniz?

Dr. JAK *(biraz şaşırır)*: Anlamadım... Ama peki, olur. *(Güler)* Orevuar Muzaffer Seza Bey... Muzaffer Seza Bey... Muzaffer Seza... *(Güler)* Heee.. He. *(Çıkar)*

BİLAL *(Azize'ye)*: Hocaya haber ver gelsin, babamın başında Kur'an okusun Donna'ya haber gönder, Kuzguncuk'a git eve de uğra, komşulardan dört beş kadın isterim... Çabuk, haydi koş. *(Azize çıkar, Bilal de çıkar, oda boş.)*
(Sahne kararır.)

BİLAL'İN SESİ: Azize halam Şükrü Bey'in himmetiyle Dârülaceze'ye yerleştirilmiş, gençliğini, bütün hayatını bizlere vakfetmiş bu asil kadının türlü ihtiyacı böylece temin edilmiş, yorgun bedeni rahata kavuşturulmuştur.

AZİZE: Bırakın beni Şükrü Bey, sonum bu mu olacaktı?

ŞÜKRÜ BEY: Mukavemet göstermeyiniz Azize Hanımefendi, yoksa sokak ortasında mı kalmak istiyorsunuz?

AZİZE: İstemem... İstemem... Öyle yabancı yerlere gitmek istemem... Beni sokak ortasında bıraksanız daha iyi... Ölsem daha iyi...

ŞÜKRÜ BEY: O nasıl söz öyle, sizin gibi gün görmüş, akıllı, muhterem bir hanımefendinin ağzından.... Tı, tı, tı... Ölmek ne kelime? Her türlü yaşama ihtiyacınız temin edilmiştir. Bendeniz, size karşı bu vazifeyi ifa ettim. Haydi beni fazla yoruyorsunuz.

AZİZE: Hayır, bırakın beni burada bırakın. Ben, kendi başıma nereye olsa giderim... Bindirsinler beni buradan bir vapura, doğru Köstence'ye giderim... Geç giderim, olsun giderim... Orada akrabalarıma giderim onlar beni sever, onlar beni alır. Beni kim olsa ister, bırakın yolun ortasına beni, bırakın burada beni...

ŞÜKRÜ BEY *(Azize'yi odanın öbür ucuna iterek)*: Haydi efendim, fazla uzattınız, rica ederim sultanım, hassaslaşmayınız ne olur? Yoldan gelen geçen bize bakıyor, haydi, yürüyün, herkes, yürüyün, herkes bize bakıyor, buyrun şöyle...

AZİZE *(feryat edercesine ağlayarak)*: Ahhh, beni nerelere sokuyorlar?

ŞÜKRÜ BEY: Haydi efendim, uzun etmeyin, şu kapıdan giriverin iki gözüm... Buyrun...

(Şükrü Bey son bir kere daha Azize'yi iter, odadan çıkar, kaybolurlar.)

(Sahne kararır.)

BİLAL'İN SESİ: Babamın cenaze merasimi parlak olmuş, akraba ve taalukattan Esat Paşa başta olmak üzere, Memduh Paşa, Düyunu Umumiye erkânından birkaçı da hazır bulunmuş, iki manga asker, Nizamiye ve Bahriye olmak üzere, babamın tabutunun arkasından yürümüş, bando marş çalmış. *(Odadan sandık gibi bir eşyayı taşıyan dört kişi, arkada Bilal, Azize ve eski paşaları andırmakla beraber, kılıkları düşkünce olan iki adam hızlı adımlarla geçerler.)*

– Yavaş.

– Dikkat, çarpmayın.

– Soldaki yola.

– Koşmayın.

– Durun, mola verin. *(Gözden kaybolurlar.)*

(Bilal'in odası, iki hamal köşeye bir karyola yerleştirmişlerdir. Bilal karyolayı inceler, sonra hamallara memnun bir edayla.)

BİLAL: İyi, hiçbir tarafını çizmemişsiniz... Babamın hatırasıdır. *(Çıkarıp para verir.)* Hadi bakalım karnınızı doyurun...

(Bilal hamalları kapıya götürdükten sonra, döner bir şilte ve örtü arar, bulur, karyolaya yerleştirir; derin bir nefes alır üzerine elbiseleriyle yatar.)

Babamın şiltesi, ohh çok rahat... *(Yavaş yavaş konuşur.)* Babamın öldüğünde kanaat getirildikten sonra, Azize'ye bir kilo şeker, bir kilo irmik parası verdim... Diğer cenaze masrafları ablam Şahende Hanım'la görüşüldü, neticede, Şahende ablamın mayıs ayına mahsuben, Kandilli Kız Lisesi Piyano Hocalığı'ndan yirmi lira avans alması imdada yetişti. *(Derin nefes alır.)* Babam vasiyeti üzerine Kuzguncuk'ta Küplüce Mezarlığı'na, refikaları İzzet Paşa'nm kızı Leman Hanımefendi'nin ayakuçlarına iki mürdümeriği ağacı olan toprağa verilmiş, babam toprağa gömülünce eve dönülmüş, Azize nezaretim altında, cenazenin yıkandığı mutfağı yıkamış, babamın yatmış olduğu karyolayı tütsülemiş, *(yattığı yerden karyolayı inceler.)* arapsabunlarıyla temizlenmiştir... Kuzguncuk'tan gelen Ebe

Madam Anastasya, Azize'ye su taşımış, evin girilip çıkılan yerini, kapı önünü temizlemiştir.
(Cebinden bir bakkal defteri çıkarıp, kalemi ağzında ıslatarak, yazarak, hesap ederek, bazı hesapları da defterden okuyarak, durarak, noktalayarak, arada sesini yükselterek, yavaşlatarak konuşmasını sürdürür.)
Azize'ye elden tekrar, yağ için yirmi kuruş, on kuruş da tütsü için verilmiş, Şahende Hanım'dan aldığım hariç, Azize'den aldığım beş lira dahil, masraf otuz altı lira seksen bir kuruşa yükselmiştir... Babama Kur'an okuyan Petrogratlı Fuat Hoca bu hesaba dahil değildir.
(Bilal defteri kapatır, durur, uyumak üzere gerinir ve birden bağırarak yerinden zıplar, iki eliyle sol ayağını tutar, çevirip altına bakar.)
Aaaahhh... Topuğuma bir şey battı... Hay Allah kahretsin. Bir dikiş iğnesi, kim koymuş bunu buraya? *(Eliyle şilteyi araştırır, altını kaldırır bakar.)* Babamın yatağında imiş... Topuğuma girdi.... Çıkarmalı... Ama neyle?... *(Eğilip tekrar topuğuna bakar, iğnenin girdiği yeri yoklar, etraftan yardım arar gibi bakınır, boyuna topuğuyla uğraşır.)* Nerede... Nerede... Nerede? Görünmüyor. Tuh Allah kahretsin... Gömüldü içine... Kayboldu... Kayboldu... *(Bağırır, sonra şaşkınlıkla donakalır, ışıklar söner, perde kapanır.)*

I. PERDENİN SONU

II. PERDE

(Bilal'in odası boştur ve sesi duyulur.)

BİLAL *(düz bir sesle)*: Şu geçen yedi ay yani, Garden Bar başta olmak üzere, Panorama Bahçesi'nde, Cumhuriyet'te, Menekşe Bahçesi'nde, Tokatlı Birahanesi'nde, sinemalarda, müzikhollerde, avam tabakasının yetişemediği bazı meyhanelerde, bilardo salonlarında, yolumuzun üstüne çıkan bazı randevu mahallerinde, gene eğlenceyle vakit geçirilirken, birçok hadiseler olmuş babam ölmüş, babamın karyolasının hamallarla birlikte eve getirildiği gün, babamın karyolasında istirahat edilirken babamın yatağının içinde kalmış olan bir dikiş iğnesi topuğuma batmış ve içinde kalmış – dertler bununla da bitmemiş – ablam Şahende Hanım senebaşı maaşını Kandilli Kız Lisesi'nden aldığı gün Kandilli Vapur İskelesi'nde çorabının bağ yerine koyup düşürmüş. – Ziya Bey bu sene iki kere ölüm tehlikesi atlatmış; – bir keresinde İspanyol nezlesine yakalanmış bir keresinde de Bursa dönüşü, Bandırma Vapuru'nda başına tavandaki asılı lamba düşmüş – her ikisinden de kurtulmuştur. Aksilikler bitmemiş, Ziya Bey bermutad mahalleyi aleyhime kışkırtmaya devam etmiş, bakkalın, kasabın, esnafın yoldan geçenlerin bile bana karşı şüpheli halleri artmış...

(Bir cam kırılma sesi duyulur ve bir ses pencereden bağırır:)

BİR SES: Heyt... tül perdenin arkasından çık, saklanma. Oradasın görüyorum... Asker kaçağı... Sana ihtar ediyorum... Ortaya çık...

(Bilal tül perdenin arkasından elinde tabancasıyla ortaya çıkar.)

BİR SES: Paşa evladı... Paşazade. Asker kaçağı sana söylüyorum. Tül perdenin arkasından değil evden de çık... Mahalleye de çık... İnsanların arasına çık.

BİLAL: Hangi cam kırıldı? Yoooo *(kendi kendine)* cam kırılmamış. Kim bu yahu?... Ben bu sesi tanıyorum...

BİR SES: Heyt asker.. Ver bakalım nüfus kâğıdını... Ölülerin şerefiyle namusuyla oynamak nasıl oluyormuş? – Bana hüviyetini ver.

(Cama atılan birkaç taş sesi daha duyulur. Bilal tekrar tül perdenin arkasına gizlenir. Elleri ile kulaklarını kapar.)

BİLAL *(birden iki büklüm olur, ayağını tutar)*: İğne... O iğne... Bu sefer baldırıma çıktı...

BİR SES: İğne mi battı? Ha ha ha ha ... *(Güler alaylı:)* Hadi Allahaısmarladık... *(Cama atılan bir taş sesi daha duyulur; Bilal iki büklüm ayağını tutmaktadır.)*

BİLAL: İğne yürüyor... *(Cam sesleri. Bilal cama korkuyla bakar.)*

SES: Unutma gene geleceğim.

BİLAL *(kolunu mahalleye uzatır)*: İşte ayaktakımı. Elde revolver bekleyeceğim... Ayaktakımını bir bir öldüreceğim... Hepsini temizleyeceğim.

(Sahne kararır.)

BİLAL'İN SESİ *(ağır ve yorgun)*: O geceden sonra tam bir hafta uyunamamış, elde revolver beklenmiştir.

(Bilal elinde dürbün içeri girer ve etrafı gözetler.)

BİLAL: Oooo... Karşımızdakiler taşınıyor... Filip Efendi, karısı, çocukları, eşyaları gidiyorlar. *(Durur)* Bunlar kurtuldu, bunlar kaçtı. *(Kararlı)* Karar vermekte geç bile kalmışım. *(Bilal'in sesinde bir şeye karar vermiş bir insanın rahatlığı vardır.)* *(Bilal çıkar.)*

BİLAL'İN SESİ: Mahallede hissedilir ölçüde bir hareket başlamış, ilk olarak karşımızdaki taş basamaklı evde oturan, "makineci" cinsinden Filip Efendi'nin çıktığı eve tam bir saat sonra şüpheli bir şahıs taşınmış ve bizim evi gözetlemeye başlamıştır. Bizim evin perdeleri indirilmiş ve birkaç gün evden dışarıya çıkılmamıştır. Mahallede göç durmamış, taş basamaklı evin yanındaki evde oturan "kasap" cinsinden Nahum Efendi, karısı ve çocukları meçhul bir istika-

mete doğru göç etmişlerdir. Aynı eve ferdası gün, Kasap Nahum'un yeğeni ve çocukları taşınmış, mahallenin aşağı kısımlarında da, taşınmalar olmuş, taşınmaların yerine gelenlerin, gidenlerden sayıca çok oldukları ve gelenlerin, gidenlerin akrabaları olduğu tespit edilmiş, hepsinin isimleri öğrenilerek defterimize yazılıp kaydedilmiştir...
(Sahne aydınlanır, Bilal gene dürbünle görülür.)

BİLAL *(elinde dürbünle bakmaya devam ederek):* İki kişi gidiyor, üç kişi geliyor... İki kişinin yerine üç kişi... Terakkiyat var terakkiyat... Bana kalırsa bugün bir şeyler hazırlanıyor. Hepsi de Zembul'ün akrabaları, hısımları. Hımm. *(Durur)* Avam tabaka evlere hâkim oldu. Hımmm demek böyle. Olsun... Daha iyi... *(Durur)* Bunlar avam tabakaları mı? Benim hesabım onlardan kuvvetli, benim planım onlardan önce... Fakat onlar da hazırlıklı görünüyor...Tertip var... Bu işin içinde müthiş bir tertip seziliyor... Onu öğrenmeliyim... *(Durur)* Başka tertipler de hazırlanıyor... Tabii bütün bu tertiplerin arkasında bir kişi var... Bu tertipleri bir tek beyin hazırlıyor... Karşılaşacağız, *(durur)* çarpışacağız. Muzaffer Seza...
(Bilal'in kendi kendine konuştuğu pencerenin önüne saçları, kirpikleri beyaz olan bir adam gelir, hiçbir şey anlamamışçasına içeriye ve Bilal'e tuhaf tuhaf bakmakta, bir şey söylemek ister gibi, fakat ağzını açamamaktadır. Bilal birden susar, adamın kendi söylediklerini dinleyip dinlemediğini anlamak ister gibi dikkatle bakar. Birden rahatlar.)

BİLAL *(Kendi kendine)*: Bu adamı bir yerden gözüm ısırıyor. Haaa, bir yerde gördüm, haa... Haaa... Bu... Bu... Bu Filip Efendi'nin evine taşman. *(Adama:)* Bir dakika bakar mısınız? *(Kendi kendine alçak sesle "polis bu" diye, mırıldanır.)* İşte, Filip'in evinden beni gözetleyen polis bu. *(Adam anlamaz, gülümser Bilal'e.)*

BİLAL: Size Filip Efendi'yi soracaktım, Filip Efendi'ye ne oldu?

ADAM *(anlamaz, eliyle kulağını tutar, gülümseyerek)*: Efendim?

BİLAL *(sesini yükseltir)*: Siz Filip Efendi'nin nesisiniz? Kimsiniz? Merak ettim de... Ben bu mahallenin en eski ailesinden, buranın en eskilerindenim... Size onun için soruyorum.

ADAM *(gülümseyerek, hep kulağını tutarak)*: **Efendim? İyi duyamı**yorum da, iyi anlayamıyorum da...

BİLAL *(sinirli)*: Ben de iyi anlayamadım, **fakat bu mesele de di**ğer meseleler gibi anlaşılabilir. *(Durur)* **Filip Efendi gidi**yor, başka bir yabancı adam geliyor, Filip **Efendi'nin evine** yerleşiyor... Garip bir anlaşma... *(Durur)* Bu **vaka sizce en**teresan bir manzara arzetmiyor mu? Ne dersiniz?

ADAM *(hep gülerek, alayındaymış gibi)*: Evet... Evet... Evet.

BİLAL *(şüpheyle ağız arar)*: Belki de iki kişisiniz? Evde sizden başka biri var... Filip Efendi'nin başka yakın akrabalarından falan biri...?

ADAM *(aynı gülümseyişle)*: Evet... Evet...

BİLAL *(telaşlanır)*: Filip Efendiler adres bırakmadılar mı, kendileri nereye gittiler?

ADAM *(gülerek)*: Hayır... Hayır... Hayır.

(Bu rolü Muzaffer Seza makyajıyla oynamaktadır.)

BİLAL *(Adamı kandırma çabasıyla alttan alır)*: Terbiyeli bir adama benziyorsunuz, her halinizden belli; Filip Efendi de kendine göre terbiyeli, tahsili olan, hali vakti yerinde bir zattı. Siz de onun akrabası olduğunuza göre, beni anlamanız lazım. *(Pek samimi, eğilir.)* Sizden şüphe etmiyorum, sakın aklınıza öyle bir şey gelmesin, merak ettim de... Ben biraz meraklıyımdır... *(Adama daha da yaklaşır.)* Siz hiç o evde sesler duymadınız mı, o ev tekin değildir.

ADAM: Evet, *(hep güler yüzle:)* Evet, hiçbir şey duymuyorum. Ve, bilhassa göremiyorum. *(Eliyle yüzünün beyazlığını işaret eder.)* Görüyorsunuz...

BİLAL: Hımmm... Demek duymuyorsunuz, görmüyorsunuz... Bu müşahedeniz de doğru mu bilmem?.. *(Tekrar ümitlenerek)* Belki siz görmediniz, eve biri geldi. *(Durur)* Evde üç günden beri gürültüler oluyormuş... *(Elini çenesine koyar.)* Ama, duymuyorsunuz. *(Birden güler.)* Adam sağır efendim... Çok ağır işitiyor.

ADAM *(güler)*: Evet.

BİLAL *(gülerek)*: Bağırmak lazım *(sesini daha da yükselterek.)* Siz okumuş bir adama benziyorsunuz.

ADAM: Evet... Hastayım... *(Tekrar yüzünün beyazlığını gösterir.)*

BİLAL *(duyurmak için iyice bağırır)*: Yüzünüzün beyazlığı hastalığınızdan geliyor demek?

ADAM: Evet... Çok uzun bir zamandan beri...

BİLAL: Il y a trente ans...

ADAM *(hemen anlar)*: C'est vraie?

BİLAL: Quel est votre nome?

ADAM: Bohor Alalu.

BİLAL: Enchanté Monsieur... Ben Muzaffer Seza... *(Birden durur.)* Pardon Mösyö Alalu, merak ettim hastalığınızın adı nedir? Albinoz mu?

ADAM *(beğenmemiş gibi yüzünü ekşitir ve hayır anlamında başını iki yana esefle sallar)*: Albinoz... Albinoz... Hayır...

BİLAL: Bundan başka, egzama var, ama, sizinki pek egzamaya benzemez, başka... Başka? Güneş yanması.

ADAM: Hayır, hiçbiri değil... Gazla yandım. *(Eğilir Bilal'e doğru, kaşlarını kirpiklerini gösterir ve inceletir.)* Bakın, bakın, kirpiklerim, tutun, kaşlarım... Yok değil mi? *(Asap bozucu bir şekilde gülerek)* Yok, yandı yandı, yerlerine beyaz tüyler çıktı... Bakın bakın.

BİLAL *(şaşkın duraklar, anlamıştır, fakat anladığını belli etmek istemez, emin bir tonda)*: Şimdi size başka bir hastalıktan bahsedeceğim. *(Durur)* Yürüyen bir iğne... *(Durur)* Nasıl? Yürüyen iğne? Ya bu hastalığa ne dersiniz?

ADAM *(hiç şaşırmaz)*: Dikiş iğnesi mi?

BİLAL *(adam yerlere kadar eğilir, selam verir)*: Şimdi sizi tanıdım.

ADAM: Adiyö Mösyö Bilal. *(Yürür gider.)*

BİLAL: Adiyö Muzaffer Seza.

SAHNE

BİLAL'İN SESİ *(sahne boştur)*: Bugün tasarruf ve iktisat maksadıyla İstanbul'a inilmiştir. Öğleden sonra bir aralık evden çıkılarak, aşağıya, dereboyuna inilmiş, cambaz seyredilmiş, Yani'nin Gazinosu'na uğranılarak gazete okunmuştur. Akşamüstü Ziya Bey'in evine gidilerek bir hafta kullanılmak üzere ödünç alman kahve değirmeni geri verilmiştir. Mahallede son yaptığım istintaka göre avam tabakasının Muzaffer Seza'nın kışkırtması ile bizim evi gözal-

tına aldıkları ve bazılarının ev değiştirmek, taşınmak bahanesi ile evime daha çok yaklaştıkları ve düşmanlarımın gittikçe çoğaldığı artık aşikârdır. Buna karşılık, eski çocukluk arkadaşım, şimdi ise gizli teşkilat mensubundan Osman Sabri'ye burada bazı tahripkâr hadiselerin başlayabileceği ihtimali olduğu bildirilmiş ve kendisinden telefonda yardım rica edilmiş ve evime çağrılmıştır. Osman Sabri bu akşam bizde.

SAHNE

(Bilal kendi yaşında, esrarengiz tavırlı biri ile rakı içmekte ve kadeh tokuşturmaktadır. Bilal hafifçe sarhoş gözükmektedir.)

OSMAN SABRİ: Bir saattir seni dinliyorum. Ve hiçbir şey anlamıyorum; ama meseleyi anlamamız lazım.

BİLAL: Evet azizim... Artık birtakım evhamlarımın hiç de boşuna olmadığını görüyorsun. Sana anlattıklarımın hepsi doğru.

OSMAN SABRİ: Bu işin ciddiyetinden şüphe etmiyorum, telefonunu alınca, öbür acil ihbarları bırakarak hemen sana koştum. Bilsen ne ihbarlar. Bizim Nâzım'dan Üsküdar Vapur İskelesi'ndeki Şekerci Hacı Efendi'ye kadar... Neyse gelelim senin anlattıklarına. İtiraf edeyim ki iddiaların akıl harici, ama meslek tecrübem göstermiştir ki, en akıl harici meseleler en büyük hakikatlerdir.

BİLAL: Cam kırılma sesleri duyuyorum. Kendimi tehlikede görüyorum. Durum gittikçe vahamet kesbediyor. Düşün azizim, cam kırılıyor bir de etrafına bakıyorsun ki kırılan cam yok... Bu ne demek?

OSMAN SABRİ: Hımmm... Enteresan, ama ne? Dur. Kapıyı yokla azizim, sonra devam edelim.
(Şüphelenir)

BİLAL: Ben hep kapıya bakarım azizim ve ekseriya da kapının arkasında biri olur... Sonra başka meseleler var... Burada biri beni her gün takip ediyor. *(Bilal gider, ayaklarının ucunda kapıya bakar, döner.)*

OSMAN SABRİ: Cam kırılma sesi duyuyorsun, ama cam kırılmamış; sonra biri beni her gün takip ediyor diyorsun, takip

eden mi camı kırıyor, yoksa camı kıran mı takip ediyor, bunun birbiri ile münasebeti ne?

BİLAL: Bu mesele ile onun münasebeti ayrı... O mesele de ayrı... Onu da başka bir gün konuşuruz... Asıl mesele başka tabii... Ama gene aynı meselenin içine girer.

OSMAN SABRİ: Anlamaya başlıyorum ve hayret ediyorum. Ben de senin gibi düşünüyorum, ama tam değil. *(İçki içer, hafifçe sarhoş olmuştur.)*

BİLAL: Ya şaştın... Hem de hayret ettin değil mi? Gün geçmez ki bu mahallede, bir evde bir tehlike gözükmesin...

OSMAN SABRİ: Tabii ve o tehlike durmuyor, dışarılarda da dolaşıyor. Mesela bakıyorsun, bir gün bir sokakta iki kişi, o sokağa koşuyorsun, bir de bakıyorsun ki o sokakta bambaşka biri... Onu yakalayayım derken öbür sokakta gene o kişi, bu sefer ayrı kıyafette, ve aynı sokakta gene ayrı, bambaşka bir hadise...

BİLAL: Nerde ise bu mahalleyi anlatıyorsun... O kovaladığın adamlar bu adamlar. Dün ben burada otururken birdenbire biri, yapyabancı bir adam eğilmiş penceremden bana bakıyordu. Bugün aynı adam başka bir evin kapısında... Aynı elbiseler, başında aynı eski Barselona şapka, anlamak mümkün değil... Bu adam bizim Ziya Bey'in kapısı önünde ne dolaşıyor? Ziya Bey'le konuştuğu nelerdir? Bu bir sır. Ben çok çalıştım, fakat öğrenemedim.

(Bu kısımdan itibaren konuşmalar fısıldaşmalara dönüşür.)

OSMAN SABRİ: İstersen sana bir yardımcı verelim. *(İşin içine girmiş, samimi.)*

BİLAL: Evet doğru... Ben tek başıma teşhis edemem. Esasta teşhise çalışıyorum. Fakat gizli haberleşmeler de var.

OSMAN SABRİ: Esasta haberleşmeler her zaman vardır. Fakat gözükmüyor. Her evin altında bir fesat yatıyor. Eskiden bu mahalle için bir ön rapor hazırlamıştım. Şimdi seninle çalışmamızın neticesini bekliyorum. İleride bu rapor Emniyet için çok faydalı olabilir. Yıllarca çözümlenemeyen vakaları, hakikatleri ortaya çıkaracak. Bu istişaremiz çok faydalı oldu azizim. Adamın eşgali mühim. Şimdi anlat, şu camları kıran nasıl biri, eski Bar-

selona şapkalı ile birbirine uyuyor mu? Aynı adam olmasın?

BİLAL: Aynı adam azizim. Bir kere akşamları her zaman son vapurdan çıkıyor. İcadiye Caddesi'nden bizim mahalleye bakıyor... Ve yokuştan yukarı çıkıyor. Dürbünle tetkik edince tam bir Bolşevik... Bazen de evden çıkıp, sokaktaki ağaçları siper alarak arkasından yürüyorum... Her zaman taş basamaklı evin orada duruyor, ondan sonra kayboluyor.

OSMAN SABRİ: Çok mühim bir nokta bu, şimdi sorduğuma dikkat et. Bu bizim paşazade Bolşeviklere mi, yoksa beynelmilel Bolşeviklere mi benziyor?

BİLAL: Bizimkilere azizim... Bizimkilere benziyor. Sarımsı, Tatar sarımsı... Bizim Nâzım'ın yakışıklısı, daha uzun boylusu, yüzünde yanık izi var.

OSMAN SABRİ: Sol yanağında mı, sağ yanağında mı, bunu mutlaka hatırlamaya çalış.

BİLAL: Dur bir dakika. *(Düşünür)* Sol yanağında.

OSMAN SABRİ: Düz, sert bıçak yarasına mı benziyor bu yanık yarası, yoksa çiçek yarası gibi bir yara mı?

BİLAL: Dürbünle bakınca küçük bir çiçek yarası gibi, yakından bakılınca bütün kirpikleri, kaşları, saçları yanmış, yüzü bembeyaz, tam bir albinozlu gibi, beyazlık hastalığı gibi, kaşlarının yerine beyaz tüyler çıkmış.

OSMAN SABRİ: Hayret bu tarifin, bu Muzaffer Seza, ölmüş bir tayyarecidir.

BİLAL: Kim bu yahu?.. Bu ölmüş bu tayyareci de nerden çıktı?.. Şimdi onu hiç duymadım, Mehmet Ali de var, onu geçelim. Kuzguncuk'taki Kırmızı Mektep'ten... Şu bizim Yahudi Mektebini kastediyorum. Tabii sen M. Seza'yı hatırlamazsın, çünkü yaşça bizden küçüktü. O daha ilk sınıfta iken biz çıkmıştık. Sen, Sen Mişel'e gittin. Ben de Sen Jozef'e. M. Seza avamdan olduğu için Kırmızı Mektep'ten sonra, Kuleli'ye gitti. Annesi Fatma Hanım, oğlunu Kuleli'de okutmak için Kâmil Molla'nın köşkünde aşçılık etmişti.

BİLAL *(kaşlarını çatar)*: Enteresan... M. Seza, sen ve ben, vay canına. Mahallede nifak hazırlayan bu mu? – her evin altında

yatan nifak bu ölmüş tayyareci – Muzaffer Seza mı? Sana demek istiyorum?

OSMAN SABRİ: Azizim sen bu mahalleden çıkanları küçümsemekle hata ediyorsun, dünya kitaplarına, gazetelerine, bizim içimizden bu mahalleden çıkmış birisi, ilk Bolşevik talebe Nâzım var birrr... Gene bu mahalleden, her evin altında nifak hazırlayan bu ölmüş dediğin, bir defada İstanbul'dan Van'a uçmuş, tek kanatla Toroslar'ı aşıp Laskiye'ye inmiş. Lüt Gölü'nün üstünden süzülüp Mısır çölüne konmuş efsanevi bir M. Seza var ikiii... *(Hafif sarhoş olmuştur.)* Sonra, mesela ben... ben... Ne kadar milliyetçi olduğumu bilirsin, beni ve ailemi tanırsın, ne kadar milliyetperver olduğumuzu, milli bünyemizi bilerek milli şeflerimizi düşünerek hareket edip, Milli İstihbarat'ın bir şefi sıfatını da kazandığımı bilirsin, bu üçç... Sana gelince, içimizde bir tek sefir-i kebir olacak adam sendin, bu dörtt... Neyse onu geçelim, eski meseleler kapanmıştır. Bugün artık Paşazade Nâzım bu mahallede değildir. Bütün akrabalarının Kuzguncuk'ta Nakkaş Baba Yokuşu'ndaki hısımları Nâzım'a kapılarını kapatmışlardır. M. Seza'ya gelince herhalde şehitlikte kemikleri bile kalmamıştır.

BİLAL: Tam tersi azizim. Mesele kapanmamıştır. Nâzım Hikmet kolhozlarda, Moskova Üniversitesi'nde ama iş bitmemiştir. M. Seza ölmüş diyorsun ama burada başka adamlar dolaşıyor. Nifakın kökü burada. Yakında büyük bir nifak patlayacak... Bu mahallenin kaderi böyle. Bir Nâzım gider, öbür Nâzım gelir. Bir M. Seza ölür, ikinci M. Seza çıkar.

OSMAN SABRİ: İsim lazım? Bize önce isim lazım, ismi yoksa cismi de yokkk... Hayal mahsulü...

BİLAL *(uydurabilmek için duraklar)*: İsmi... ismi... Vardır... İsimsiz adam olmaz, hatta iki ismi vardır. *(Birden toparlanır, söyleyeceğini bulmuş gibidir.)* İsmini şimdi veremem maalesef.

OSMAN SABRİ: Öğrendin mi?

BİLAL: Evet ama ben bu meselede sonuna kadar gizlilik taraftarıyım.

OSMAN SABRİ *(müstehzi)*: Gizlilik sence bir çare midir?

BİLAL *(duraklar)*: Başka çareler de vardır... Başka çareler de bulunabilir...

OSMAN SABRİ: Bu çareler işe yaramaz, bilakis seni mahveder.

BİLAL: Yaaa?.. Beni mahveder ha?.. Hah hah haha... *(Öğünerek tepeden bir eda ile)* Sana şu kadar söyleyebilirim ki azizim, yakında Paşalimanı'ndan Şevket Mocan'ın korusuna kadar bütün yalılar – Nakkaş Baba Sokağı'ndan başlaşarak yokuş yukarı Cebesoy'un evi, Süleyman Şefik Paşa'nın köşkü, yanındaki Çinili Köşk, Ziya Bey, Hakkı Bey, Kaptan Bey ve bizim eve kadar avam tabakasından olmayan bütün evler yakılacakmış... Senin anlayacağın tarihe geçecek bir yangın tasarlanıyormuş... *(Çok gururlu dolaşmaya başlar.)* Sana bir sır vereyim mi? Kuzguncuk'ta gaz satışları artmış son günlerde... Çok gizli bir yerden öğrendim. Laf aramızda...

OSMAN SABRİ *(iyice sarhoş olmuştur, ağzını yaya yaya konuşur)*: Bak sen hele... Şu işe bak... Kuzguncuk'u yakacaklar demek... Boğazı yakacaklar demektir... Bu ne demektir birader? Öyleyse sen bu büyük nifakın büyük muhbirisin... Seni tebrik ederim azizim... Bu kadarı da fazla... Bak hele, demek, bir lokma bir hırka için şu her gün İstanbul'a gidip gelen bir avuç dolusu fukara vapur yolcusu hazırlıyorlar bu nifakı?.. *(Müstehzi)* Polise lüzum yok, Şirketi Hayriye Vapuru kaptanları onları daha iyi tanır... O son vapurdan çıkan eski Barselona şapkalı adam, sence bu ayaktakımının başı... Belki de, bu işi o idare ediyor? Olacak iş değil... Bu çoğu zavallı, fukara halk, bu çalışan takım, bir gizli cemiyet kurarak, bir avam, amele teşkilatı kurarak milli bünyemize tecavüz planları hazırlıyorlar haaa?

BİLAL: Hayır... Eminim ki bir tek adam bunları hazırlayan... O yanık yüzlü... Dikkat et, tatbik edecek olan da başka... O ayrı... O, sana ismini veremediğim kişi...

OSMAN SABRİ *(ayağa kalkar)*: Demek o?.. Sonra başka bir adam daha var... *(Yalpalar)* İki adam var... Demek o yanık yüzlü adam başka... Deminden beri ismini söylemediğin adam başka... Hımmm... *(Yalpalar)* Hımmm... İş anlaşılıyor... İsmini veremediğin, asıl tatbikatçı... Demek bütün mesele bu adamın gizlenmesi...

(Bilal de heyecanla ayağa kalkar, burun buruna gelir bakışırlar.)

BİLAL: Burada bütün hadiselerin felsefesini iki kişi temsil ediyor... Sana şu kadarını söyleyebilirim ki, biri avamla beraber... Biri de avama karşı mücadele ediyor... Kim kazanacak belli değil...

SAHNE

(Bilal sahneye girer.)

BİLAL *(adımlarını sayarak yürür)*: 1... 2... 3... 4... 5... *(Durur)* 6... 7... 8... 9... *(Durur)* 10...11...12...13...14...15... *(Durur)* Tam 15 adım... Geriye kadar tam 15 adım... Nahum Efendi'nin kapısı bizim evin kapısından tam 15 adım...

(Durur. Hesaplar.) Bir teneke gaz daha lazım.

(Bilal sahneden çıkar.)

(Bilal sahneye girer.)

BİLAL: Mahalledeki bütün evlerin bizim eve olan uzaklıkları adımlarım sayılarak, yürümek suretiyle, ölçülmeye başlanmış; ölçtüğüm evlerin, yani düşmanlarımın bizim eve olan uzaklıkları bir deftere yazılıp tespit edilmiştir. *(Durur)* Üç gün önce, Kömürcü Niko'nun evinin altındaki dükkânına inilmiş, gene iki teneke gazla dönülmüş, gaz tenekeleri evin bodrumunda gizli bir yere yerleştirilmiştir. İlk olarak Ziya Bey'in evi ölçülmüş, bizim evden Ziya Bey'in evine kadar olan mesafe yürünmüştür... Ziya Bey'in evinin bizim eve olan uzaklığı tam elli adımdı.

BİLAL *(adımlarını sayarak yürür)*: 1... 2... 3... 4... 5... *(Durur)* 6... 7... 8... 9... *(Geriye doğru saymaya başlar.)* 9... 8... 7... 6... ... *(Yön değiştirerek:)* 35... 36... *(Yeniden yön değiştirir.)* 49... 50...

(Sahneden çıkar.)

BİLAL'İN SESİ: Bu ölçme işi devam ederken, mahalleye zenginlerin taşınmaları durmamış, Zembul'ün akrabaları, zengin takımından Baharlar, Barzilaylar, kendileri ile beraber çocukları ve karıları gelmişler, bunları ayaktakımından Yahudiler de takip etmiş, yaptığım istintaka göre M. Seza onları bütün evlerin iç odalarına yerleştirmiş, bir kısmını da gece yarısı gizlice başka evlere dağıtmıştır. Yeni gelen-

lerin isimleri de tespit edilip yazılmış, Kömürcü Niko'nun dükkânına inilerek dört teneke gaz daha alınmış ve bu tenekeler de öbür tenekelerin yanına dizilmiştir.

SAHNE

(Bilal divanda yatmaktadır. O sırada Zembul'ün odasından çıkarak, telaşla Ebe Anastasya içeri girer, Bilal ayağa kalkar.)

EBE ANASTASYA: Daha kuvvetli alametler belirmedi...

(Ebe tekrar iç odaya geçer, Bilal birden iki büklüm olarak divanın üstüne oturur, kıvranır.)

BİLAL: Ahh... Ah... *(İnler)*

M. SEZA'NIN SESİ: İğne bacağından yukarıya doğru çıkıyor... İşte kasığına kadar çıktı... Kasığına saplandı... Aşağıya inip bir teneke gaz daha al...

(Ebe Anastasya Zembul'ün odasından telaşla çıkar.)

EBE ANASTASYA: Çocuk kıvrılmayla ters geliyor. *(Bağırarak:)* Bilal Bey, Bilal Bey Ebe Sultana'ya da haber verin çabuk... çabuk... Ben tek başıma yapamam.

(Bilal bir an iğneyi ve sancısını unutmuş gibidir. O sırada dış kapıdan içeriye Ebe Sultana'yla Melek Hanım girerler.)

EBE SULTANA: Neredeler... Nasıllar?

EBE ANASTASYA: İçerde canım, kıvranıyor. *(Hep beraber yan odaya geçerler.)*

BİLAL *(onlara arkalarından bakarak)*: Yetiştiniz...

MELEK *(tekrar içeri girerek Bilal'e bağırır)*: Bizanti'yi... Doktor Bizanti'yi çağırın... Vaziyet kötü...

BİLAL: Yoksa ölüyor mu?

MELEK *(hiddetle)*: Evet, ölüyor ya... Bir de soruyorsunuz. Ben kendim Bizanti'yi çağırmaya gidiyorum. *(Telaşla çıkar.)*

(Bilal birden kasığını tutar, odada iki büklüm dolaşmaya başlar, Zembul'ün doğum odasının kapısına yaklaşır, içeriyi gözetlemeye başlar.)

MUZAFFER SEZA'NIN SESİ: Kasıkta ilerliyor, yukarı çıkıyor...

BİLAL *(gözü anahtar deliğinde)*: Zembul'ü kurtarmaya uğraşıyorlar.

(Melek'le Doktor Bizanti içeri girerler, Bilal alelacele doğrulur, durumunu belli etmemeye çalışır. Melek kızgın, Bilal'i iterek Doktor'a yol verir, Zembul'ün odasına geçerler. Bilal dolaşmaya

başlar, Zembul'ün oda kapısına yaklaşır, fakat kapı ona çarpar, bu kez de Ebe Anastasya çıkar.)

EBE ANASTASYA *(heyecanla)*: Kurtuldu... Kurtuldu...

BİLAL: Çocuk da kurtuldu mu?

EBE ANASTASYA: Sağ, sağ, yaşıyor... Doktor Bizanti çocuğu aldı... *(Sevinçle:)* İkisi de kurtuldu... Nurtopu gibi bir oğlan. *(İçeri koşar, Bilal orada donup kalır.)*

BİLAL *(birden sancılanır, belini tutar)*: Ahhh... Belim ağrıyor... Belim.... Belim...

MUZAFFER SEZA'NIN SESİ: İğne beline çıktı... Çocuk kurtuldu... Geç kalmamalı... Hemen şimdi...

(Hafif titrek) Bir teneke daha...

(Bilal iki kat topallayarak odadan çıkar.)

SAHNE

(Bilal odada oturmakta ve konuşmakta, sırtında ropdöşambr yazı masası üstündeki defteri karıştırır, arada düzeltmeler yapar.)

BİLAL: Bugün Zembul'ün doğum ücreti olan beş lirayı Doktor Bizanti'ye verdim... Yirmi beş lira da Ebe Sultana'ya ve Ebe Anastasya'ya, ikisine birden verdim... *(Deftere yazar.)* Ayrıca ilaç parası da bir lira verdim... Doktor Bizanti, çocuğun başında bir gayri tabiilik bulunduğundan iki gün sonra çocuğu yeniden muayene etti ve bir gayri tabiilik bulunmadığını söyledi... Zamanla düzelirmiş... İki buçuk lira ödedim. O ara bir şey olmadığı halde Zembul sancılandığından bahsetti. Zembul'ü de muayene etti; bakma ücreti bir lira daha ödedim... *(Durur)* Böylece, doğum günü bozdurduğum otuz liradan bugün de harcadığım paralarla elimde ancak, on beş lira doksan kuruş kalmıştır. *(Durur)* Üzgün. Bu çocuk meselesinden daha da ayyuka çıkan dedikodular yüzünden, Zembul'le aramızdaki ihtilafın bir zaman için durdurulması cihetine gidilerek, Karaköy Noteri Asım Bey'den, Zembul'e sonradan evlenmek vaadiyle bir senet hazırlanmış, şahitler de Melek Hanım'la Ziya Bey olmuştur. *(Durur)* Aşağıya inilerek bir teneke gaz alınmıştır...

(Kapıdan içeriye Zembul girer, solgun ve sakindir. Bilal ona sertçe bakar.)

BİLAL: Çocuğu beşikte gördüm.
ZEMBUL: Yaa, nihayet merak ettin, onu nasıl buldun?
BİLAL: Bu çocuğun başı sola doğru meyilli...
ZEMBUL: Biliyorum.
BİLAL: Çocuklar hastalıksız doğar, bu ise doğuştan hastalıklı.
ZEMBUL: Senin çocuğun, niye hayret ediyorsun?
BİLAL: Bizim soyumuzda hiçbir çocuğun boynu sola doğru meyilli olmamıştır.
ZEMBUL: Ne yapalım bir tanesi de böyle olsun, talihi iyi olsun... Şimdi yaşama sırası onun, istikbali parlak olsun.
BİLAL *(kendi kendine)*: İstikbal müphemdir.
ZEMBUL: Ferit, Ferit diyorum da hiç oralı bile olmuyor yavrucak. Nenem ona Verdul, Verduli diyor, güzel gözlü diye çağırıyor aldırmıyor bile, tam manası ile kendi havasında...
M. SEZA'NIN SESİ *(alçak sesle)*: O kadar kendi havasında ki hiçbir şey anlayamayacak, daha iyi. *(Durur)* Bir şeyin farkına varmayacak...
BİLAL *(kendi kendine konuşur gibi ekler)*: O kadar kendi havasında ki yaşadığının bile farkında değil, bu yaşta çocuklar hiçbir şeyden anlamaz...
ZEMBUL *(sevgiyle)*: Tabii... Bütün çocuklar gibi... Ne kadar da zavallı, ona yardım etmek lazım, bilhassa istikbali bakımından.
BİLAL *(sert)*: Çocukların istikballeri belli olmaz, bilhassa bu çocuğun hiç, hiç belli değil...
ZEMBUL: Siz onu hiç sevmiyorsunuz, bana doğrusunu söyleyin, sevmiyorsunuz değil mi?
BİLAL: Zaman geçiyor, hiç vaktim yok, sizinle uğraşamam.
ZEMBUL: Yoksa bizi bırakıyor musun? Allahım daha çocuğun kırkı bile çıkmadı. *(Ağlar)* Yarabbi ne talihsiz çocukmuş... Hi... hiii... hiiii... Kırkı çıkmadan benden ayrılıyor musun?
MUZAFFER SEZA: Kırk gün... *(Durur)* Kırk gün... *(Kendi kendine hesaplar.)* Kırk, kırk gün çok fazla...
ZEMBUL *(ağlamasını hayretle keser)*: Fazla mı?
BİLAL *(ciddi)*: Evet. *(Durur.)* Fazla nazariyeli ve fazla hesabi... Mutlak surette fazla... Fazla hesabi bir nazariye. *(Sırtına iğne saplanır, iki büklüm sırtını tutar.)* Ahhh...

M. SEZA'NIN SESİ: İğne sırtına saplandı...

ZEMBUL: Neniz var?

BİLAL: Sancı... San... cı... Sırtıma sancı girdi... Geçer şimdi...

ZEMBUL: Yüzünüz bembeyaz, çok hastasınız ölecek gibisiniz... Gidip komşulara haber vereyim...

BİLAL *(gider divana uzanır)*: Başımda duran Zembul Hanım, hiçbir yere gidemezsiniz, sizi bırakmam. *(Zembul ayakucuna gelip durur.)*

ZEMBUL: Bu böyle olmaz, bir çaresine bakmalı... Çok kötüsünüz... Size bir şey olacak, çok çok fenasınız, nefesiniz sıklaştı... Koşup Doktor getireyim.

M. SEZA'NIN SESİ: Bırakma onu, aşağıya indir.

ZEMBUL: Durun ben gidip haber vereyim.

BİLAL: Yetişemezsiniz Zembul Hanım. Geç kaldık. İster koşun ister durun, zamana yetişemezsiniz...

M. SEZA'NIN SESİ: Elinden kaçırma...

BİLAL *(Zembul'ün koluna sarılır)*: Ben sizin sandığınız kadar hasta değilim, hiçbir yere gidemezsiniz bu bir, Bayan Zembul Allahanati veya Sümbül Hanımefendi... *(Durur)* Size bazı şeyler soracağım, eğer konuşarak anlaşamazsak tatbikata o zaman geçersiniz bu ikiii...

ZEMBUL *(kolu Bilal'in elinde bir adım geriler)*: Siz... Siz eskisi gibi değilsiniz... Hayır, siz Bilal değilsiniz şu anda başka bir insansınız... Hasta bir insansınız...

BİLAL *(alaylı)*: Hımmm... Şu mesele... Bilal değilim, kaç kere söyledim size, benim adım Muzaffer Seza... *(Kalkar)*

ZEMBUL: Evet söylediniz, fakat bundan ne menfaatiniz olabilir?

BİLAL *(alaylı)* Çooook... Bir kere bu iş kazanç getirir... Niye öyle şaştınız? Ya da şaşar gibi yaptınız Sümbül Hanım? Biliyorsunuz ki sizin de iki adınız var... Zembul... Sümbül... Birinci adınız kayıp getirir, ikinci adınız kazanç getirir. Matmazel Zembul Allahanati, siz niye döndünüz?.. Niye Sümbül Hanım, Sümbül Hanımefendi oldunuz?.. Ya teyzeniz, dul Leyla Hanımefendi? *(Bilal isimleri kasten ve alayla mübalağalı bir biçimde uzatmakta ve mübalağalı jestlerle konuşmaktadır.)* Teyzeniz, meşhur dullardan daha dul Leyla Hanımefendi değilken, Kırmızı Yahudi Mektebi'nde bitli

Lilika iken... Daha konuşalım mı? Ne zaman Leyla Hanımefendi oldu? Pembe Köşk'ün üstüne konduğu zaman... Yani, Düyunu Umumiye azalarından Muhittin Bey'i kafese koyduğu zaman... Bende tarihi vardır. Herkesin adı vardır, çünkü vakaları yazarım... Bu mahallede herkesin iki ismi vardır...

ZEMBUL: Kırk sene evvelki hikâyeler bunlar, unutun bir kere de bunları.

BİLAL: Unutamam... Çünkü Allahanatilerin şecerelerini çıkarıyorum... Bu mahallenin şeceresini tutuyorum...

ZEMBUL: Teyzem annemin kardeşiydi, böyle konuşmakla annemin ruhunu incitiyorsunuz... O kadının size ne kötülüğü vardı?

BİLAL: Annen mi? Annenin kaç tane adı var ya da kaç tane kocası var söyleyeyim mi, yoksa Ziya Bey'e mi soralım?.. *(Lafı uzatır.)* Annenizin ilk göz ağrılarından namı diğer Mösyö Verdu... Bu mahalledeki bütün güzel Yahudi kızlarına isimleri o dağıtır, rüşvetini de o alır...

ZEMBUL *(bağırır)*: Gene mi Mösyö Verdu lafı, bıktım bu Mösyö Verdu adından...

BİLAL *(alaylı)*: Evet Ziya Bey, ikinci adı Mösyö Verdu... Bu ismi neyle aldı? Kadın tellallığına çıkalı kaç yıl oldu? O evi ne zaman aldı, neyle aldı, kaça aldı? Sevgili komşunuz Melek Hanımefendi, namı diğer, Ayyaş Melek size anlatmadı mı? Ziya Bey meşhur zevcei muhteremesi Ayyaş Melek nerden satın aldı? Kaça aldı? İmroz Adası'ndaki şarapçıda iki Mecidiyeye?.. O Melek ismi ne zaman nüfusuna yazıldı, neyle yazıldı, kim niye yazdırdı, söyleyeyim mi?.. Hımmmm... *(Alaylı)* Çünkü...

ZEMBUL *(telaşlı)*: Hayır devam etmeyin... Fena oluyorum...

BİLAL *(birden ciddileşir)*: Peki bırakıyorum Sümbül Hanımefendi... Korkmayın, şimdi size safiyane başka bir şey sormak istiyorum, yalnız bana dostluk gösterin, sualime doğru cevap verin. *(Sesini biraz yükseltir – Emir biçiminde. –)* Şimdi bana vaziyetimi izah eder misiniz?

ZEMBUL *(bir adım geri çekilerek, hayretle)*: Sizin vaziyetinizi mi? Siz... *(Kekeler)* Sizin...

BİLAL: Evet, benim vaziyetimi... Çünkü siz her şeyi bilirsiniz... Benim de ne olacağımı bilirsiniz... Belki de duymuşsunuzdur. Bilirsiniz; mesela, bu yakınlarda, bir belanın başıma gelip gelmeyeceğini; belki de şu anda... Başımda bir belanın dolaşıp dolaşmadığını, bu belanın yalnız benim başımda mı yoksa başkalarının da başında dolaşıp dolaşmadığını, bu beladan kimin kurtulup kimin kurtulamayacağını, yahut bu belaya en çok kimin yakın olduğunu, benim mi, yoksa başkalarının mı? *(Durur)* Farzımuhal bu beladan kurtulacak olsa, bu kurtulacak olanın ben mi yoksa başkası mı olacağını, yani bu kurtulacak olanın ben olup olmayacağımı söyleyin...

ZEMBUL *(eliyle başını tutar)*: Of, offff, size fena oluyorum dedim, bilemiyorum, bilemeyeceğim, hiçbir şey bilmiyorum.

BİLAL: Niye, demin benim ölecek gibi olduğumu bildiniz, nasıl öleceğimi de bilirsiniz, neden öleceğimi de... Yetmiş iki milletin üstünde dostlarınız, akıl hocalarınız, büyücüleriniz, tefecileriniz, ermişleriniz, uzakta yakında akrabalarınız, mahalle amirleriniz, casuslarınız, cadılarınız var... Size söylemediler mi? Söylediler; ama işinize gelmiyor...

ZEMBUL: Söylediler ama bu kadarını bilmiyordum...

BİLAL *(kolundan yakalayıp çeker)*: Söyle büyücü kaç günüm kaldı? Ne zaman öleceğim?

ZEMBUL: Kolumu bırakın, birden iyileştiniz. Şimdi bırakın kolumu; bilmem, öleceğinizi bilmiyorum.

BİLAL: Maalesef ben de bilmiyorum... Bakın bunu da bildiniz. Hesap meselesi... Hesaplarınız her şeyi çözüyor. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki, her hesabın altında başka bir hesap yatar... Hesaplarsa budanamayacak kadar çoktur, çünkü, her gün biraz daha çatallanır...

Bununla beraber her şey önceden hesap edilebilir, bence her şey ölçülebilir, sonra gene karıştırılabilir. İnsanlar, vakalar, sevgililer, nefretler, *(Zembul'ü hırsla çeker.)* İstenen her şey... Hesapla istenen her neticeye gidilebilir. Ben bunu yapıyorum Bayan Zembul Allahanati. Uzun zamandan beri sizinle ve mahalle komşularınızla aramızdaki mesafeleri ölçmeye çalışıyorum. Çok basit... Mesela, sizin-

le benim aramdaki mesafe nedir? Ne olabilir? Daha başka, mesela Ziya Bey'le sizin aranızdaki mesafe, çok mühim... Sonra, ne olabilir meselesi gelir. Bu da aklımı kurcalıyor. Sonra gelelim benimle tekrar Ziya Bey arasındaki mesafeye... Sonra tekrar benimle Ebe Anastasya ve komşularımla aramızdaki ve komşularımın da aralarında birbirleri ile olan mesafeleri... Görüyorsunuz ki çok derin bir mevzu... Bu mesafeler ayrıca dal budak sarıyor; gözle görülebilen mesafeler, duran mesafeler, yürüyen mesafeler, intikam alınacak kadar yakın mesafeler, alınamayacak kadar yakın olan mesafeler, duyuyor musunuz, bütün bu mesafeler ölçülmelidir. Ve sonra benimle Muzaffer Seza arasındaki mesafe en mühim esas, işte hayatımın kilit noktası.

M. SEZA'NIN SESİ: Bütün mesafeler ölçülmüştür.

BİLAL: Mesela, siz Sümbül Hanım, eviniz yokuşta, burada oturuyorsunuz... Ziya Bey'in bir taş atımı ileride, bize yakın... Ebe Madam Sultana ise Dereboyu'nda oturuyor, bize uzak... Doktor Bizanti gene Dereboyu'nda fakat derenin daha da kuru olduğu yerde oturuyor. Ebe Sultana'nın evinden bize daha da uzak...

M. SEZA'NIN SESİ: Doktor Bizanti'nin evinin uzaklığı sizin evinizden tam yüz adımdır.

BİLAL: Kaptan beylerin evi yukarıda, yokuşun başında.

M. SEZA'NIN SESİ: Kaptan beylerin evi sizin evden tam elli adımdır.

BİLAL: Tenekeci İzak ise aşağı yokuşun altını tutuyor, bizim eve Kaptanların evinden daha yakın.

M. SEZA'NIN SESİ: Tenekeci İzak'ın evi otuz adımdır. *(Zembul bir koltuğa yığılır, dehşetle Bilal'e bakmaktadır.)*

BİLAL: Demek ki mesafeler de değişebilir, tıpkı insanlar arasındaki mesafeler gibi. *(Durur)* Yarın, bu mahalleden biri taşınsa, *(durur)* mesela Ziya Bey, *(kendi kendine,)* bu da çok iyi olur, araya büyük bir mesafe koymuş olur... *(Durur)* Kurtulur mu? *(Biraz cevap bekledikten sonra)* Cevap vermiyorsunuz... *(Durur)* Demek kurtulur? *(Öfkeyle)* Kurtulur... Haaa...

M. SEZA'NIN SESİ: Ziya Bey'e bir teneke gaz...

ZEMBUL *(yüksek sesle ağlamaya başlar)*: Hiii... Hiii...

BİLAL: Yok canım şaka yaptım, korkmayın, sadece mesafeleri ölçüyoruz. Tatbikat yapmıyoruz. Nerede kalmıştık? Ebe Sultana ve Tenekeci İzak'm evinden sonra mahallenin evlenmemiş eski dilberlerinden sevgili halanız Dilenci Donna Hanım'ın kızı Matmazel Kalo gelir. Donna Hanım Ortaköy'de oturur, hesabı uzun, uzun mesafeye girer. *(Durur)* Kalo'dan sonra bizim eve yakınlık derecesi itibariyle Madam İda gelir, namı diğer Eda Hanım... Edaaa... Büyücü Edaaaa... Evet komşularımızın mesleklerini ve namı diğerlerini unutmamalıyım. Komşularımın adlarına göre mesafeleri, onlarla aramdaki mesafelere göre de adlarını bırakamam.

ZEMBUL *(yüksek sesle ağlamayı sürdürür.)*

BİLAL: Bizim evden Ziya Bey'in evi kaç adım? Bakın bunu bilirsiniz...

M. SEZA'NIN SESİ: Yirmi adım.

BİLAL: Hımmm, peki bizim evden İda'nın evi kaç adım, namı diğer Dilenci İda...

M. SEZA'NIN SESİ: İda'nın evi de sizin evden otuz beş adım.

BİLAL *(alaylı)*: Hadi hadi ağlamayın onu bağışladım... Zavallı pek ihtiyardır, gözleri de görmez... *(Durur)* İda'nın yanındaki komşumuz... Onun da adı Furtuni... Fırtına Hanım... Buvvv... Buvvv... Allah bizi Fırtına'dan korusun.

M. SEZA'NIN SESİ: Fırtma'nın evi de kırk adım.

BİLAL: Fırtma'dan sonra taş basamaklı ev gelir...

M. SEZA'NIN SESİ: Taş basamaklı ve on beş adım.

BİLAL: Taş basamaklı evde Sobacı Yasef oturur. Namı diğer Hazreti Yusuf...

ZEMBUL *(bağırır)*: Yeter... İşkence... Yeter, yeter...

M. SEZA'NIN SESİ: Hazreti Yusuf'tan sizin ev on adım.

BİLAL: Hazreti Yusuf'un solunda Hazreti Musa, kızları, gelinleri, damatları...

M. SEZA'NIN SESİ: Hazreti Musa'dan sizin eve on adım.

BİLAL: Hazreti Musa'nın karşısındaki evde Hazreti Nuh oturur, namı diğer Kasap Nahum...

M. SEZA'NIN SESİ: Hazreti Nuh, on adım.

ZEMBUL *(ağlayarak)*: Yeter... Merhamet...

BİLAL *(aldırmaz)*: Demek ki hesaba göre Hazreti Yusuf'tan Hazreti Musa'ya...

M. SEZA'NIN SESİ: On adım *(Gittikçe çabuklaşırlar.)*

BİLAL: Hazreti Musa'dan Hazreti Nuh'a.

M. SEZA'NIN SESİ: On adım...

BİLAL: Yusuf'tan Musa'ya, Musa'dan Yusuf'a, Nuh'tan bizim eve...

M. SEZA'NIN SESİ: On...

BİLAL: Yusuf'tan Musa'ya, Musa'dan Nuh'a, Nuh'tan bizim eve...

M. SEZA'NIN SESİ: On adım...

BİLAL *(kıvranır)*: Ahhh...

MUZAFFER SEZA: Zembul'e gaz Zembul'e gaz...

BİLAL *(Zembul'ün kolunu kavrayıp sürüklemeye başlar)*: Aşağıya, bodruma Zembul Hanım... *(Ağzını eli ile kapayarak)* Bağırmaya, haber vermeye kalkarsanız çok fena olur. Bu işi bitirmeliyiz, fazla uzadı... Bana mukavemet etmeyin.

ZEMBUL *(inler, tepinir, gitmemek için direnir, boğuk sesler çıkarır, sonra ağzını kurtarır ve bağırır)*: Bırakın beni, kimseye haber vermeyeceğim, söz veriyorum, bana ne yapacaksınız? Merhamet edin...

MUZAFFER SEZA: Tenekelerin yanına, tenekelerin yanına, gaz tenekelerinin yanma...

BİLAL: Sancı çoğalıyor, burada kalamayız, bizi kimse görmemeli, kimse duymamalı. *(Sürükler)*

ZEMBUL: Acıyın bana, beni bodruma niye götürüyorsunuz? Öldürecek misiniz? Ferit'i düşünün... Küçücük yavrumuz Ferit'i düşünün...

M. SEZA'NIN SESİ: Onu da annesinin yanma...

(Sahne kararmaya başlar. Bilal, Ses ve Zembul'ün bodruma doğru indiğini, Zembul'ün bodruma kilitlendiğini duyarız. Yarı karanlıkta uzaktan gelen sesleri izleriz.)

MUZAFFER SEZA: Çabuk, çabuk vakit azalıyor. Merdivenler... Merdivenlerden... Merdivenler bitsin ilk önce, sonra kapı, sonra kapının kilidi... Anahtar üstünde. Aç... Aç...

ZEMBUL *(bağırır)*: Allahım yarabbi... Gaz tenekeleri... Gaz tenekeleri... Beni yakacaksınız...

BİLAL: Burada bekle, ben tekrar geleceğim, şimdi gidiyorum, sakın bağırma Sümbül Hanım...

MUZAFFER SEZA: Ağzını bağla, hah tamam. Oldu... Kapıyı kapa... Kilitle... Dur... Dur... Bir daha kilitle. Anahtarı yeleğinin iç cebine yerleştir... Yukarı çık...

(Bilal bodrum kapısından sahneye girer.)

BİLAL: Kapıyı iki kere kilitledim; yeleğimin iç cebine koydum.

MUZAFFER SEZA: Saatini iç cebinden çıkar, eline al, saate bak...

BİLAL: Saat yirmiyi on geçiyor.

MUZAFFER SEZA: Kibrit, kibrit, kibriti de hazır et, yeleğinin öbür cebine bak... Tamam orada... İşimiz şimdi başlıyor. *(Sessizlik)* Hedef bütün mahalle...

SAHNE

(Oda karanlık, gramofonda bir gazel çalmaktadır.)

MUZAFFER SEZA: Bilal Bey, neredesin?... Seni göremiyorum...

BİLAL *(plak için)*: 1931 senesi Haziran ayının Salı günü, Zembul'ün fikir teatisi ve münakaşa sırasında büyük sancı ve ıstıraplarla yürümeye başlayan dikiş iğnesi, ben Zembul'ü bodruma kilitleyip yukarı çıktıktan sonra sağ kürek kemiğine yürümüş... *(Plak da takılır.)*

MUZAFFER SEZA: Plak takıldı...

BİLAL: Saat 20.30'da ağrı kesilmiştir... Ağrı ve sancının kesilmesiyle iğnenin izi kaybedilmiştir. İğnenin izini kaybetmem, zaten bozuk olan sinirlerimi büsbütün perişan etmiş, ancak herhangi bir hareket iğneyi yerinden oynatır, ürkütür korkusuyla ayakkabı giymeyip iki saat belki iki saatten fazla bir zaman sandalyenin üstünde hareket etmekten dahi çekinilerek oturulmuştur... Yürüyememiş ve odanın içinde adım atılmamıştır.

(Plakta eski bir tango çalmaya başlar.)

MUZAFFER SEZA: Saat 23.10.

PLAKTA BİR SES: Şimdi Novotni'de cazbant ve dans başlamıştır. *(Plaktan kadın ve kahkaha sesleri.)*

BİLAL: Bütün dikkatimize ve ihtimamımıza rağmen, kurtulma ve zaman kazanma umutlarımızın hilafına şiddetli bir sancıyla iğne saplanmış olduğu göğüs kafesinden ayrılmış ve hareket etmiştir.

SAHNE

MUZAFFER SEZA: Saat 24.00...

BİLAL: Göğüs kafesinden hareket eden dikiş iğnesi şiddetli ağrı ve sancıyla kalp yoluna girmiş, sonumuzun geldiği şüphesini uyandırmış, bu hengâmeyle bodruma koşulmuş, kapı açılmış, yeleğimin iç cebinden kibrit çıkartılmış, tutuşturulmak üzereyken sancı kesilmiş ve iğnenin yürümesi durmuştur. Ecel bizimle alay ediyor...

PLAKTA ZEMBUL'ÜN SESİ: Nikâh isterim... Doğuracağım artık... Sizi dinleyemem... *(Ağlama sesleri)* Sizde hiç vicdan yok mu?.. Bir bıçak verin kendimi öldüreceğim... *(Bağırma)*

SAHNE

MUZAFFER SEZA: Saat 24.45.

BİLAL: Göğüs kafesimizin içinde kalbinizin kaç milimetre ilerisinde olduğunu bilemediğimiz bir dikiş iğnesi... *(Plak yeni bir şarkıya başlar.)* Yaşamaktan kaç bin kere umudumuzu kestiğimiz halde, kaç kere yaşama umudu uyandıran bir dikiş iğnesi... Bir dikiş iğnesini kucaklamışım. *(Plaktan Zembul'ün imdat, bu adam beni öldürecek diye bağırmaları duyulur.)* Muzaffer Seza, Zembul meseleyi anladı... Mahalleyi çağırıyor...

BİLAL *(manalı gülümser)*: Gaz tenekeleri arasında bir fare vardı, onu görmüştür.

MUZAFFER SEZA: Saat 24.50.

BİLAL *(inler)*: İğne yeniden oynadı... Düşman ininden çıktı...

MUZAFFER SEZA: İğne her an kalbe girebilir ve ölebilirsin... Kibriti çakacak zamanın kalmayacak...

BİLAL: İğne kalp yolunda...

MUZAFFER SEZA: Aşağıda kaç teneke gaz var? *(Plakta müzik durur.)*

BİLAL: Tam kırk teneke...

MUZAFFER SEZA: Çok... Yeter de artar bile... Gece... Bak rüzgâr da çıktı... Evler ahşap... Hiçbiri kurtulamaz... Tam mahallenin kendini yakacağı bir hava... Tam yangın havası...

BİLAL: Tam yangın havası, iyi hesap ediyorsun... Ama bu yangında seninkiler de yanacak.

MUZAFFER SEZA: Kimmiş benimkiler?

BİLAL *(elini uzatır, işaret eder)*: Avam tabakası. Ayaktakımı... Hiçbiri bu yangından kurtulamayacak... Evleri sen saydırdın, gaz tenekelerini sen aldırdın, yangını çıkaran da sensin...

MUZAFFER SEZA: Mühim olan kibriti çakmaktır...

BİLAL: Ya yanacak olanlar?..

MUZAFFER SEZA: Bu bir harptir... Nasıl biteceği belli olmaz... Bir kere kibrit çakılmalıdır...

BİLAL: Hatırla, sen de harpte yandın...

MUZAFFER SEZA *(alaylı)*: Ama kimin adına?.. Siz büyüklerimiz, imtiyazlı kişiler adına... *(Plaktan kapı vurulma sesi duyulur.)*

MUZAFFER SEZA: Kapı vuruluyor, Zembul'ün sesini duydular... Polisler geldi. *(Plaktan kapı vurulma sesi yükselir ve birtakım konuşmalar gelir.)*

– Kanun namına kapıyı aç...

– Ne duruyorsunuz?

– Bilal Beyefendi kapıyı açın...

– Yüklenelim...

– Katil kim?

– Karısını çocuğunu... Kanun namına aç kapıyı....

BİLAL *(eliyle kalbini tutar)*: Kanun... Şu madde haa...

MUZAFFER SEZA: Bilal, seni kaderinle başbaşa bırakıyorum.... Sonunu zaten biliyorsun... Ne yapacağını da biliyorsun... Elveda...

BİLAL: Durrr Muzaffer Seza... Bu işe beraber başlamıştık, beraber bitireceğiz...

MUZAFFER SEZA: Allahaısmarladık...

BİLAL: İğne kalbe girdi...

PLAKTAN ZEMBUL: O ölüme mahkûm... Kalbine bir dikiş iğnesi yürüyor. Onu öldürecek... O artık kimseye merhamet etmez... İmdat, beni kurtarın...

(Plaktan gürültüler, bağırmalar yükselir. Bu arada megafondan gibi gelen bir ses duyulur.)

SES: Muhterem mahalle halkı, şimdi duyduğumuza göre, mahalle sakinlerinden Bilal Bağana, *(gürültüler)* bu mektep medrese görmüş eşkıya, bu gözü dönmüş cani, bütün mahalleyi kundaklayacak... Evinde, mahalleyi yakıp kül ede-

cek kadar gazı var... Tam kırk teneke, çocuk ve kadın bodrumda esir. *(Plaktan bağrışmalar ve arada Zembul'ün tiz sesi duyulur.)*

PLAKTAN BİR SES: Kurtaralım, kapıyı kıralım... *(Bilal tabancasını çekmeceden çıkarır ve gidip karanlığa ateş eder. Plaktan, "ateş ediyor" sesleri, gürültü ve arada çığlıklar.)*

PLAKTAN SESLER: Bilal, Bilal ben Üsküdar Kaymakamı Namık, teslim ol...

– Projektörü tutun...

– Kadın kılığında kaçacak...

– Çekilin, itfaiye geliyor...

– Efendiler, hepinizin gözü aydın, kadın ve çocuk kurtarılmışlardır. *(Bağrışmalar)*

(Bilal sağa sola koşmakta, pencereden dışarı arada bir ateş etmektedir. Birden sendeler, durur ve tabancasını atarak bir koltuğa çöker.)

BİLAL: Bu iş bitti...

(Plaktaki sesler birden kesilir, ince bir kadın sesi duyulur; yaşlı ve titrek)

PLAKTAN AZİZE HALA: Bilal, evladım, *(öksürür)* sana, ben Azize Halan sesleniyorum... Burada Dârülaceze'de bana bakmıyorlar, aç bırakıyorlar, gözlerime perde indi, hiç görmüyorum... Komşularıma giderim. Onlar bana bakarlar.

PLAKTAN BABANIN SESİ *(boğuk)*: Bilal oğlum, karyolam nerede? Başka yatakta yatamıyorum, rahatsız oluyorum... Karnım gaz dolu... Hastayım daha ölmedim... Beni evden niye erken çıkardın? Niye erken gönderdin?

PLAKTAN AZİZE: Paşa Hazretleri... Faik Paşa... Sevgili ağabeyciğim öfkelenmeyin... Doktor rapor vermişti... Bilal'in suçu yok... Doktorunuz, Doktor Jak Barbut sizin için; öldü, kaldırabilirsiniz, demişti...

PLAKTAN M. SEZA'NIN SESİ: Bilal Bağana... Bilal Bağana... Hüviyetimi geri ver....

PLAKTAN ZEMBUL'ÜN SESİ: Gaz tenekeleri... Doğuracağım...

BİLAL: Ayağa kal... ka... mı... yorum... Ne... fes... a... la... mı... yorum....

PLAKTAN AZİZE HALA: Yavrum... Bak, ben halan Azize... Kalkma yavrum... Saat daha çok erken, kalkma uyu...

PLAKTAN ŞAHENDE *(şuh bir sesle)*: Ben Şahende ablan Sultancicim. Ayy... Bu ne poz böyle; öyle ne yapıyorsun? Aaa bak sana bir sürprizim var, sevinçten şaşıracaksın... Senin Muzaffer Seza mıydı Feza mıydı, onunla buluştuk, likör içtik, çikolata yedik, feci bir alaka kurduk, flört ediyoruz... Belki nişanlanacağız. *(Bir müzik başlar.)* Ona Şopen çaldım, Şopen'in Hüznünü... Yok, yok, Ölüm Marşı'nı daha çok seviyor. Çok seviyor... O da bana Tayyareciler Marşı'nı öğretti... La la... *(Şarkı söyler.)*

PLAKTAN OSMAN SABRİ: Ben milliyetçi Osman Sabri... İnkılapçı... *(Bir marş söyler.)* Zembul, düğünümüz yarın ne somurtuyorsun? Hadi kalk , kalk ve gel beni öp...

PLAKTAN YABANCI BİR SES: Bırakın bu adam... Bu adam ölü...

(Plakta sesler hızlanır.)

PLAKTAN AZİZE HALA: Ah... Ah... Bilal öldün mü yavrucuğum? *(Ağlama sesleri.)*

PLAKTAN ZEMBUL: Bilalciğim... Kocacığım... *(Ağlama)*

MUZAFFER SEZA: Bilal Bağana, Bilal Bağana....

(Sesler gittikçe hızlanır, birbirlerine karışır. Kelime ve cümle parçacıkları gene daha önceki metinden alınacaktır.)

(Konuşmalar anlamsızlaşır. Bir uğultuya döner... Yuki gibi...)

(Perde iner.)

Sevim Burak, yayımlandığında büyük tartışmalar yaratan ve yılın edebiyat olayı sayılan *Yanık Saraylar*'dan (1965) sonra 17 yıl sessiz kaldı. Bu sessizliğin ardından *Sahibinin Sesi* ve *Afrika Dansı* geldi.

"Diyebilirim ki bütün ömrümü geri dönüş yolunda harcadım. (Durur) Ben, büyük hastalıklar, hainlikler, insanı çılgına döndüren hadiselerle hiç karşılaşmadım... Şu ölüm bile hakiki ölüm değildi. Geri dönme emriydi. Anlıyorsunuz ya emri yerine getirmekti... Tabii, dönüş yolunda, her şey güzel göründü bana, geriye dönerken, arkada kalan yollar, hayat, insanlar, bambaşka güzel göründü bana. Siz geride kalanlar, siz Bilal Bey ne yaptınız? (Öfkelenerek) Vatan yerine milli hisler, tarih yerine müze, broşür, harp yerine resmi geçit, fener alayı, ölüm yerine saygı duruşu... Mütevazı vatandaş."

Kapak fotoğrafı: Karaca Borar arşivi

ISBN 978-975-08-0740-5

7 TL